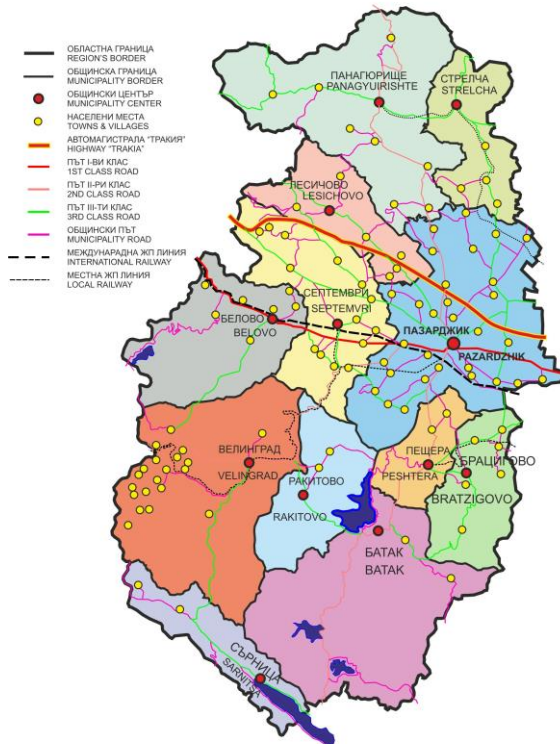

Утвърждавам!

Трендафил Величков
Областен управител

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК 2016-2020

АДМИНИСТРАТИВНА И ПЪТНА ИНФРАСТРУКТУРА
ADMINISTRATIVE AND ROAD INFRASTRUCTURE

Януари, 2016

Съдържание

I. Въведение	3
II. Анализ на потребностите от социални услуги на общинско и областно равнище	5
II-1. Видове социални услуги	6
II-2. Качество на социалните услуги	9
II-3. Целеви групи	10
II-4. Възможности на общините за финансиране на социални услуги	24
II-5. Капацитет за предоставяне на социални услуги	25
II-6. Взаимодействие с други услуги в областта на образованието, здравеопазването, пазара на труда и други... ..	29
II-7. Достъпност и устойчивост на социалните услуги	33
II-8. Участие на гражданското общество, доставчиците на социални услуги и самите потребители в развитието на социалните услуги	37
II-9. Фактори на средата, влияещи на развитието на социалните услуги	40
III. Предизвикателства, стратегически цели и необходими дейности в областта на социалните услуги	40
IV. Вид и брой на социалните услуги, предоставяни в специализирани институции, които се планира да бъдат закрити	48
V. Ресурсно обезпечаване	49
VI. Резултати и индикатори за изпълнение	51
VII. Механизъм за периодичен преглед и актуализиране на стратегията	60
VIII. Отговорни за изпълнението, координацията и контрола органи	62
IX. Заключение	63

I. Въведение

Стратегията за развитие на социалните услуги в Област Пазарджик 2016 – 2020 е стратегически документ, изготвен по реда и със структура и съдържание съгласно разпоредбите на чл.36а от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане. В йерархията на стратегическите документи относно социалното подпомагане и развитието на социалните услуги тя осигурява връзката между националните и регионални стратегически документи (стратегии, планове, програми и др.) и местните стратегии за развитие на социалните услуги. В контекста на тази йерархична връзка кметовете на общините от Област Пазарджик, въз основа на съгласуваната с Областния съвет за развитие и утвърдената от Областния управител стратегия, организират разработването на стратегии за развитие на социалните услуги в съответните общини, които се приемат от общинските съвети.

Стратегията за развитие на социалните услуги в Област Пазарджик 2016 – 2020 се разработва въз основа на анализ на потребностите от социални услуги във всяка община на територията на областта. Тези анализи се изработват от съответните общини с участието на дирекциите "Социално подпомагане" и обществените съвети по чл.35 от ЗСП и следва да бъдат приети от общинските съвети по предложение на кметовете на общините.

За разработването на стратегията за развитие на социалните услуги на областно ниво областният управител издаде своя заповед №РД-205/28.10.2015 г., изм. и доп. със заповед №РД-266/28.12.2015 г., с която, в състава на разширен екип, осигури участието на представители на: всяка община на територията на областта, регионалната дирекция за социално подпомагане, регионалния инспекторат по образованието, регионалната здравна инспекция, регионалната служба по заетостта, юридически лица с нестопанска цел, работещи в областта на социалните услуги, и други заинтересувани органи, лица и организации, имащи отношение към развитието на социалните услуги.

Стратегията обхваща 5-годишен период – от 2016 до 2020 година и включва, в съответствие с нормативните разпоредби:

1. анализ на потребностите от социални услуги на общинско и областно равнище по следните показатели:
 - а) видове социални услуги;
 - б) качество на социалните услуги;
 - в) целеви групи;

- г) възможност на общините за финансиране на социални услуги;
 - д) капацитет за предоставяне на социални услуги;
 - е) взаимодействие с други услуги в областта на образованието, здравеопазването, пазара на труда и други;
 - ж) достъпност и устойчивост на социалните услуги;
 - з) участие на гражданското общество, доставчиците на социални услуги и самите потребители в развитието на социалните услуги;
 - и) други важни за развитието на социалните услуги фактори;
2. описание на предизвикателствата, стратегическите цели и необходимите дейности в областта на социалните услуги;
 3. вид и брой на социалните услуги, предоставяни в специализирани институции, които се планира да бъдат закрити;
 4. ресурсно обезпечаване;
 5. резултати и индикатори за изпълнение;
 6. механизъм за участие на гражданското общество, доставчиците на социални услуги и самите потребители в дейностите по стратегията;
 7. механизъм за периодичен преглед и за актуализиране на стратегията;
 8. отговорни за изпълнението, координацията и контрола органи.

Структурата и съдържанието на Стратегията са разработени и представени в съответствие с нормативните разпоредби на чл.36а(4) ППЗСП.

Стратегията включва дейности, които ще се реализират във всички 12 общини на Област Пазарджик и населените места от състава им. Бенефициенти на дейностите от Стратегията са всички рискови групи – уязвими общности, деца и възрастни в риск, независимо от възрастовите им групи.

Стратегията очертава визията, общата мисия, стратегическата рамка, стратегическите насоки и методите и подходите за управление на изпълнението и оценка на напредъка в развитието на социалните услуги в Област Пазарджик.

Стратегията продължава да следва избрания подход на стратегиране в предходния планов период 2011 - 2015 година. Той се основава на разбирането, че в конкретните социално-икономически условия прилаганата рамка за планиране и управление на текущото изпълнение на стратегическите и планови документи за развитие на социалните услуги на областно и общинско ниво, а и на нивата на мрежата от (интегрираните) комплекси от социални услуги следва **да осигури в максимална степен самостоятелност, гъвкавост и адаптивност** в полза на

доставчиците на социални услуги. Необходимо е **да се насърчават и подкрепят децентрализацията, самоорганизацията и местната инициатива и експертиза** – особено по отношение на социалните услуги, които се предоставят в общността. Трябва да се цели ефект на максимална мобилизация на ресурсите в самите местни общности, които да се управляват законосъобразно, целенасочено, икономично, ефикасно и ефективно под пряко и непосредствено обществено участие и контрол. Следва да се използва и надгражда постигнатото по отношение на стратегическото изпълнение в изтеклия планов период – чрез развитие и мултиплициране на добрите практики, а така също и чрез научените уроци.

II. Анализ на потребностите от социални услуги на общинско и областно равнище

Анализът на потребностите от социални услуги на общинско и областно равнище се основава на преглед на достигнатото състояние в развитието на социалните услуги в Област Пазарджик през предходния стратегически период на изпълнение.

В периода от 2011 до 2015 година, включително, приложимият стратегически документ бе *Стратегията за развитие на социалните услуги в Област с административен център град Пазарджик 2011 – 2015*.

Анализът на потребностите от социални услуги на общинско и областно равнище по показатели се основава на резултатите от изготвените Анализи на потребностите от социални услуги на общинско ниво във всяка от 12-те общини на Област Пазарджик. За целите на Стратегията бе изготвен общ документ - *Анализ на ситуацията и оценка на потребностите* – от координаторите за Област Пазарджик по *Проект BG 051PO001-6.2.13-001 «Развитие на системата за планиране и предоставяне на социални услуги на регионално равнище», осъществен с финансовата подкрепа на Оперативна програма «Развитие на човешките ресурси» 2007 -2013, съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейски съюз. Анализ на ситуацията и оценка на потребностите* обобщава данните от анализите на общините – такива, каквито са те към 31.12.2014г. (указаната обща дата, към която са събрани актуални данни за общинските анализи).

II-1. Видове социални услуги

Разпоредбите на чл.36 от ППЗСП по нормативен начин очертават многообразие от социални услуги, предоставяни в общността и в специализирани институции. Актуалният им списък включва:

Социални услуги, които се предоставят в общността, а именно:

1. личен асистент;
2. социален асистент;
3. домашен помощник;
4. домашен социален патронаж;
5. дневни центрове, в т.ч.:
 - а) дневен център за деца и/или възрастни хора с увреждания;
 - б) дневен център за възрастни хора с увреждания – седмична грижа;
 - в) дневен център за деца с увреждания – седмична грижа;
 - г) дневен център за стари хора;
6. център за социална рехабилитация и интеграция;
7. социални услуги - резидентен тип, в т.ч.:
 - а) центрове за настаняване от семеен тип, в т.ч.:
 - аа) център за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания;
 - бб) център за настаняване от семеен тип за деца/младежи с увреждания;
 - вв) център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с психични разстройства или деменция;
 - гг) център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с физически увреждания;
 - дд) център за настаняване от семеен тип за възрастни хора с умствена изостаналост;
 - ее) център за настаняване от семеен тип за стари хора;
 - б) център за временно настаняване;
 - в) кризисен център;
 - г) преходно жилище;
 - д) защитени жилища, в т.ч.:

- аа) защитено жилище за хора с психични разстройства;
- бб) защитено жилище за хора с умствена изостаналост;
- вв) защитено жилище за хора с физически увреждания;
- е) наблюдавано жилище;
- ж) приют;
- 8. социален учебно-професионален център;
- 9. звено "Майка и бебе";
- 10. център за обществена подкрепа;
- 11. център за работа с деца на улицата;
- 12. приемна грижа;
- 13. обществени трапезарии.

Социални услуги, предоставяни в Специализирани институции:

- 1. домове за деца, в т.ч.:
 - а) дом за деца, лишени от родителска грижа;
 - б) дом за деца с физически увреждания;
 - в) дом за деца с умствена изостаналост;
- 2. домове за възрастни хора с увреждания, в т.ч.:
 - а) дом за възрастни хора с умствена изостаналост;
 - б) дом за възрастни хора с психични разстройства;
 - в) дом за възрастни хора с физически увреждания;
 - г) дом за възрастни хора със сетивни нарушения;
 - д) дом за възрастни хора с деменция;
- 3. домове за стари хора.

Очевидното нормативно регулирано многообразие от социални услуги и организационни форми за предоставянето им е резултат от спецификата на потребностите на потребителите на социални услуги. Именно спецификата на настоящите, но и на бъдещите, потребности на потребителите е водеща при планирането на изграждането и развитието на мрежата от социални услуги в областта, както в изтеклия (2011-2015), така и в предстоящия (2016-2020) планов период.

Водещият нормативен принцип в многообразието от социални услуги е, че социални услуги в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността. По този начин **социалните услуги в общността са с нормативно закрепен стратегически приоритет**. С оглед този стратегически приоритет и за пълно съответствие с настоящите и бъдещите потребности на потребителите на социални услуги с нормативния акт е установен и **плурализъм на социалните услуги, организационните форми и сроковете за доставянето им** - при необходимост и съобразно потребностите на населението на всяка община могат да се разкриват и други, различни от посочените по-горе, видове социални услуги. Заедно с това, социалните услуги могат да се предоставят краткосрочно и/или дългосрочно. Очевидно е, че нормативната рамка осигурява възможности за местната инициатива при конструиране и планиране на социални услуги, в най-пълно съответствие с настоящите и бъдещите потребности на потребителите им в местните им общности. Необходимият за това капацитет получава и методическа подкрепа от държавата - изпълнителният директор на Агенцията за социално подпомагане утвърждава методики и/или указания за работа по предоставяне на социални услуги.

В съответствие с водещият принцип, че социални услуги в специализираните институции се предоставят след изчерпване на възможностите за извършване на услуги в общността, през изтеклия планов период един от основните акценти в дейностите по развитие на мрежата от социални услуги в Област Пазарджик бе поставен в стратегическата рамка на *Националната стратегия "Визия за деинституционализация на децата в Република България"*. Област Пазарджик е сред водещите в страната области по отношение на стратегическото изпълнение за деинституционализация на децата в Република България. Нейните добри практики, сред които е задължително да се спомене Областния координационен механизъм, са посочвани от експертите сред най-добрите в страната. В резултат, към края на плановия период 2011-2015 държавната задача за деинституционализация на децата в Област Пазарджик е изпълнена успешно. В предстоящия планов период 2016 – 2020 ще се работи за гарантиране на устойчивостта на постигнатото – с опора върху създадените партньорства, добрите практики и научените уроци и чрез развитие на мрежата от социални услуги за децата и техните родители, с особен акцент върху превенцията на изоставянето.

В плановия период 2016 – 2020 предстои решаването на стратегическите задачи, произтичащи от друг стратегически документ – *Националната стратегия за дългосрочна грижа*. Тези стратегически задачи са с висок стратегически приоритет

поради установените негативни за страната, Южен централен район и Област Пазарджик демографски и социално-икономически процеси и тенденции.

II-2. Качество на социалните услуги

Нормативно определеният подход към качеството на социалните услуги предвижда изискванията за качество на социалната услуга да се определят чрез стандартите за социални услуги. По този начин качеството се дефинира в тесен смисъл като (степен на) съответствие спрямо стандарт. По този начин критериите за (качество на) социални услуги са показателите, по които се оценява съответствието между предоставяната социална услуга и утвърдените с наредба стандарти за социални услуги.

Нормативният подход очертава минимално необходимата рамка за критериална оценка на качеството на социалните услуги. Но това далеч не е достатъчно. Съвременните европейски най-добри практики и подходи към управление на качеството на социалните услуги се основават на доктрината за Цялостно управление на качеството – TQM, с прилагане на специално създадени за нуждите на публичния или частния сектор инструменти, системи и модели. Разбирането за качество в този контекст е съществено по-широко и дори всеобхватно, сравнено с нормативния подход, който, разбира се не противоречи и не го изключва, а всъщност е част от него. Въз основа на него са разработени критериални системи (рамки за оценка), които изследват Лидерството, Стратегията и планирането, Хората в организацията (доставчика на социалните услуги), Партньорствата и ресурсите и Процесите в обща критериална област на благоприятстващите фактори, които водят във взаимодействие към Резултати за потребителите на социалните/ гражданите, Резултати за хората в организацията, Резултати относно социалната отговорност в местната общност и накрая – до Ключовите резултати от (стратегическото и оперативното) изпълнение. В съответствие с този подход през изминалия планов период 2011 – 2015 година за първи път в стратегически фокус бяха поставени проблемите с удовлетвореността не само на потребителите на социални услуги, но и на служителите на доставчиците на социалните услуги и социалните работници. Повиши се качеството на стратегиране, включително планирането. Развиха се успешни стратегически партньорства – особено в дейностите по деинституционализация – със структури на гражданското общество, включително с международни неправителствени организации („Надежда и домове за децата – клон България“). В резултат, бяха привлечени съществени ресурси в подкрепа на стратегическото изпълнение. Оптимизираха се процесите по доставка на социалните

услуги, част от тях по радикално нов, иновативен в подхода си начин – например, ключовия за успеха на деинституционализацията на децата в Област Пазарджик Областен координационен механизъм.

И през последващия планов период стратегическият подход към качеството на социалните услуги в Област Пазарджик ще се основава на разбирането за цялостно управление на качеството (TQM). Предстои пилотно за областта да се приложи инструмента за организационно съвършенство Обща рамка за оценка CAF 2013, със съпътстващ бенчлърнинг и последващ бенчмаркинг на резултата от самооценката.

В този контекст главна задача е да се преодолеят някои от слабостите по отношение контрола и управлението на качеството, които се очертах в предходния планов период 2011-2015 година. Например, от съществено подобрене се нуждае начинът, по който се упражнява обществен контрол при осъществяване на дейностите в областта на социалните помощи и социалните услуги. Съгласно чл.52 ЗСП, тази функция е във всяка община е възложена на обществен съвет, създаден с решение на общинския съвет. С цел защита на интересите на потребителите на социални услуги и упражняване на обществен контрол могат да се създават съвети на потребителите на социални услуги, на техните настойници или попечители по реда на чл.54а ЗСП. Тези съвети имат съвещателни функции при осъществяване на дейностите по предоставянето на социални услуги и също следят за качеството им, като при констатирани нарушения съветите уведомяват писмено инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане. За съжаление, от дейността на тези обществени съвети, както и на съветите на потребителите на социалните услуги, в общините от Област Пазарджик има още какво да се желае – там, където те въобще са създадени и функционират.

II-3. Целеви групи

Във фокуса на Стратегията са целевите групи в съвкупността от настоящи и потенциални потребители на социални услуги. Те включват лица и семейства, които ползват или биха се възползвали от социалните услуги в общностите и специализираните институции на територията на Област Пазарджик. Социалните услуги и дейности се разглеждат като интегрирана динамична система, ориентирана към резултат. Целта е, в мрежа от взаимодействащи и допълващи се услуги и дейности, да се създава специфична стойност за лицата и семействата – потребители на услуги, с общ ефект на повишено качество на живот.

Потребителите на социални услуги по правило принадлежат към така наречените рискови групи. Характеристичен белег на тези групи са специфичните уязвимости и рисковете, които комплексът от дейности в съдържанието на социалните услуги следва да управлява.

Особена целева група в стратегическия фокус са институциите и структурите на гражданското общество, съпричастни към разкриването, развитието, доставянето и потребяването на социалните услуги, както и хората в тях. При тях, отново в контекста на оценка и управление на риска, се изследват и оценяват готовността, нагласите и наличието на специфичен капацитет за координирано и целенасочено взаимодействие.

Уязвимостта на целевите групи е техен характеристичен белег, който свързваме с податливостта им към действието на *източниците на риск* и неговите последици. Анализът на социално-демографската и икономическа ситуация в Област Пазарджик по данни към 31.12.2014 г. и изготвеният *Анализ на ситуацията и оценка на потребностите* за нуждите на тази стратегия очертават някои общи източници на риск за лицата в неравностойно положение:

- Неравенство, бедност и социално изключване
- Икономическа емиграция
- Безработица
- Липса на професионална квалификация и образование
- Застаряващо население
- Други.

Характеристики на рисковите (уязвимите) групи в Област Пазарджик:

- Структурата и състава на семействата
 - Многодетни семейства
 - Непълни семейства – родители, които сами отглеждат децата си, самотни хора с увреждания, самотни възрастни хора
 - Деца на родители в чужбина (децата се отглеждат от възрастни хора)
 - Непълнолетни майки и родители, с нисък социален статус
 - Деца с девиантно поведение и противообществени прояви
 - Семейства в сегрегирани общности (ромски квартали)
 - Деца и младежи, отпаднали от училище
 - Безработни
 - Подпомагани по реда на ЗСП и правилника за прилагането му
- Увреждане на член от семейството
 - Дете / лице с увреждане или с тежък здравословен проблем

- Дете / лице с увреждане, оставащо без доходи в периодите между изтичане и сключване на договор по Програма "Личен асистент" или при преосвидетелстване от ТЕЛК
- Дете / лице с увреждане, безработен член на семейството, непълно семейство с родители в пенсионна възраст

II-3.1 Целева група Деца

Подгрупа Деца с увреждания

По данни на Дирекциите "Социално подпомагане" към 31.12.2014 г., децата с увреждания в Област Пазарджик са 950. В това число, в Община Батак – 11, Белово – 47, Брацигово – 14, Велинград (със Сърница) – 137, Лесичово – 10, Пещера – 131, Пазарджик – 378, Панагюрище – 51, Ракитово – 66, Септември – 97, Стрелча – 8.

Подгрупа Многодетни семейства

На територията на Област Пазарджик по данни на Дирекциите „Социално подпомагане“ в подпомагани семейства се отглеждат 3692 деца – в двучленни семейства се отглеждат – 299 деца, в тричленни семейства се отглеждат - 864 деца, в четиричленни семейства се отглеждат - 1758 деца, петчленни семейства – 771 деца, в шест и повече-членни семейства – 822 деца. Повечето от тях са деца на самотни родители, които получават семейни помощи по чл. 7 от Закона за семейни помощи и се подпомагат с месечни помощи по чл.9 от ППЗСП, отпуска се и целева помощ за отопление на семействата.

Подгрупа Деца, настанени при близки и роднини

Данните сочат, че причини за настанявания в семейство на близки и роднини са най-често изоставяне на деца от техните родители, които трайно не се интересуват от развитието им, смърт на единия или двамата родители. Редки са случаите на реинтеграция в биологичните им семейства. С цел превенция на изоставянето в специализирана институция се предприема мярка за закрила в семейна среда, което е по-благоприятния вариант за отглеждането на децата. Нужна е превантивна работа за повишаване на културата, нагласите, родителския капацитет и социална подкрепа. Към края на 2014 г. на територията на областта има настанени 134 деца при близки и роднини. Най-голям е броят на настанените деца в община Септември, а най-малък – в община Стрелча.

Таблица 1

За деца с	Батак	Белово	Брацигово	Сърница	Велинград	Лесичово	Пазарджик	Панагюрище	Пещера	Ракитово	Септември	Стрелча
Умствена изостаналост	5	3	2	4	17	0	76	13	37	7	4	5
Психични заболявания	0	0	1	2	4	0	38	0	6	6	5	0
Физически увреждания	1	8	6	8	49	7	78	24	26	36	24	2
Сензорни увреждания	2	0	3	1	8	1	4	3	32	5	17	2
Множествени увреждания	0	3	7	1	5	0	66	10	7	9	18	0
Деменция	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Онкологични заболявания	0	1	0	0	2	0	0	1	0	5	0	0

Деца с увреждания в общините от Област Пазарджик, освидетелствани в ТЕЛК през 2014 година

Подгрупа Приемна грижа

На територията на област Пазарджик към 31.10.2015 г. има утвърдени 128 приемни семейства, от които 126 професионални и 2 доброволни. Разпределени са по общини, както следва: Батак – 1 професионално, Белово – 2 професионални, Брацигово – няма, Велинград – 27 професионални, Лесичово – 1 професионално, Пазарджик – 40 професионални и 1 доброволно, Панагюрище – 11 професионални, Пещера – 4 професионални, Ракитово – 38 професионални, Септември – 1 професионално, Стрелча – 1 доброволно и 1 професионално, Сърница – няма. Настанените в приемни семейства деца към 31.10.2015 г. са 104, от които 103 в професионални и 1 в доброволно. В 50 професионални приемни семейства няма настанени деца, в 21 от тях никога не настанявано дете от вписването им в Регистъра на приемните родители към РДСП – Пазарджик, като 7 от тях са утвърдени през 2012 г., други 7 през 2013 г., 2 през 2014 г. и 5 през 2015 г.

Към 31.10.2015 г. няма нито едно приемно семейство за деца с увреждания, само 5 са семейства, които отглеждат деца със заболявания след промяна на профила, при установяване на заболявания за децата, които са били настанени в семейството им със здравословен статус „Здрави“, но в последствие е установено заболяване. На лице са случаи, при които приемните родители отказват да отглеждат деца с леки здравословни проблеми, настанени в семейството им, и се налага децата да бъдат настанявани в социални услуги – резидентен тип.

Приемните родители за новородени са 36, но в 8 от тях никога не е настанявано дете.

Разпределението на приемната грижа е почти равномерно в областта, като е създадена добра мрежа за предоставяне на услугата „Приемна грижа“. Сформирани са 5 Екипа по приемна грижа (ЕПГ) към общините Пазарджик, Пещера, Ракитово, Велинград и Панагюрище, по проект „Приеми ме“.

През следващия планов период е предвидена втора фаза на проекта „Приеми ме 2“. За плановия период 2016-2020 година няма необходимост от утвърждаване на нови приемни семейства, а има нужда от работа в посока промяна на профила на приемните семейства. Следва да се акцентира на приемни семейства за деца с увреждания и деца с лечими здравословни проблеми или на поддържащо медикаментозно лечение, които могат да се отглеждат в семейна среда. Необходимо е да се подобри координацията между звената по предоставяне на услугата

„Приемна грижа“, ангажирани с децата, отглеждани в приемни семейства. От съществено значение за подобряване качеството на услугата ще бъде организирането и провеждането на съвместни обучения - със задължителното участие на всички страни, работещи по предоставяне на услугата – за изграждане на необходимите компетенции (знания, умения, нагласи) за ефективна и ефикасна приемна грижа.

Подгрупа Деца, претърпели насилие и жертви на трафик

По данни на Дирекциите „Социално подпомагане“ броят на децата, жертви на насилие и трафик, на територията на Област Пазарджик е 92. Най-голям брой регистрирани случаи на насилие са в община Пазарджик - 50. По данни на експерти и специалисти от различните институции и социални услуги, много повече деца търпят насилие в средата, в която живеят, учат и се развиват. Очевидно е, че усилията през плановия период 2016 – 2020 следва да се насочат към разширяване на обхвата на мерките за закрила и подпомагане със съществено увеличаване на относителния дял на обхванатите деца.

Подгрупа Деца със специални образователни потребности

В град Пазарджик има *Помощно училище - интернат*, в което се обучават деца с образователни проблеми, с лека и средна умствена изостаналост, множество увреждания и аутизъм. В ПУ „Иван Вазов“ се обучават 96 деца, като 15 от тях са в интернатна форма. Съществува сериозен риск за институционализиране на тези деца. В помощното училище се обучават и възпитават деца и ученици с умствена изостаналост, които не покриват държавните образователни изисквания (ДОИ) за учебно съдържание. Посещават училището при декларирано желание на родителите/настойниците и решение на нарочно създадена Експертна комисия.

Подгрупа Деца с противообществени прояви или с риск от отпадане от училище

Децата с противообществени прояви и поведенчески проблеми биха могли да се изведат като отделна целева група. Може да се твърди, че системата за закрила на детето не разпознава в достатъчна степен тези деца като деца в риск, т.е. те не са приоритетна група, независимо че социален работник взема участие в работата на Местните комисии за борба с противообществените прояви на малолетни и

непълнолетни (МКБППМН). Налице е различен подход към детето от страна на органите, които прилагат ЗЗД и ЗБППМН. Логично за системата за закрила е да възприема проявата на детето като симптом, като сигнал за проблем, който е основание за закрила, а не повод за наказание. Много често проблемите при децата са провокирани от проблеми, свързани с недостатъчен родителски капацитет и липсата на услуги за подкрепа на родителите. В плановия период 2016 – 2020 година следва с приоритет да се подобри първо, методологията на работа с децата в тази подгрупа, въз основата на презумпцията, че девиантното поведение е индикатор за риск, в който е поставено детето и второ, координацията между органите за закрила по ЗЗД и органите по ЗБППМН. Възпитателните мерки и мерките за закрила следва да се провеждат в методически и организационен синхрон.

Практиката показва, че в повечето случаи, деца, които са вече обект на закрила от ОЗД, извършват противообществена проява. Този факт очертава ясно проблем с превенцията. В голяма част от случаите тези деца са с проблеми в училище. Очевиден е недостигът на услуги и дейности, предлагащи превенция на девиантното поведение и отпадането от училище, включително чрез подкрепа в образователния процес и повишаване на мотивацията на децата да учат.

Много от децата попадат в рисковите групи, тъй като родителите им или поелите грижата за тях възрастни (баби, дядовци, близки роднини) имат трудности при отглеждането им поради:

- Социално-битови проблеми (липса на жилище, липса на постоянни доходи в семейството, многодетни семейства)
- Проблеми, породени от липса на умения или невъзможност за родителство.

Тези проблеми са свързани предимно със субективните трудности на родителите за осъзнаване и посрещане на потребностите на децата – в случаи на непълнолетни родители, непълни семейства, разведени родители, родители с увреждания, родители, които са в чужбина. През последните години се увеличава броят на децата на родители в чужбина, отглеждани от (престарели) възрастни роднини и близки.

Идентифицираните нужди за превенция на поведенческите проблеми при децата са:

- Осигуряване на подкрепа от родителите и намаляване на агресията в семейната среда;
- Ангажиране на свободното време на децата;
- Осигуряване на подкрепата на психолог при нужда.

Отпадането от училище и липсата на образование е един от най-сериозните фактори за попадане в ситуация на множество рискове – бедност, противоправно поведение,

насилие, зависимост и др. За задържането на децата в училище и за предотвратяване на бъдещи рискове от социална изолация са необходими дейности за компенсирание на образователните пропуски, мотивиране на децата за посещение и задържане в училище, дейности за запълване на свободното им време и за мотивация на родителите за ангажиране в образованието на своите деца. Без съмнение, тези дейности могат да се реализират и да водят до резултати само при наличие на отлична координация на общинските и държавните органи, НПО, работещи по тези проблеми и, разбира се, родителите или възрастните, поели грижата за децата. Тъй като интересът на детето и неговата закрила от рисковете е с най-висок приоритет, водещи в това взаимодействие следва да са органите за закрила.

По стратегически приоритет, с основание оценката на риска за развитието им, посочените по-горе подгрупи деца се подреждат, както следва:

1. Големият брой на **деца с увреждания** ги поставя на първо място в групата на децата в риск.

2. Като следваща по брой рискова група се обособява групата на **деца на самотни родители и деца в многодетни семейства**.

3. Поради увеличаващия се брой на **децата, извършили противообществени прояви** се откроява потребността от услуги или разширяване дейността на такива, предоставящи превантивна работа с деца и семейства от тази рискова група.

4. **Децата, чийто родители са в чужбина**.

В предходния планов период 2011-2015 година мрежата от услуги в общността за деца в Област Пазарджик се справяше с предизвикателствата и рисковете в състав:

- **Центрове за обществена подкрепа (ЦОП):** В област Пазарджик функционират пет Центъра за обществена подкрепа, в общините Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик и Панагюрище. Капацитетът им е, както следва – Брацигово – 30, Велинград – 36, Лесичово – 15, Пазарджик – 84, Панагюрище – 50. Капацитетът е запълнен или се надвишава (в гр. Пазарджик). Има необходимост от разкриване на ЦОП в град Септември и/или в град Белово, където да се насочват нуждаещите се деца и техните семейства.
- **Център за работа с деца на улицата – с. Алеко Константиново, Община Пазарджик:** Социалната услуга е разкрита през април 2012 г, доставчик на услугата е ОС на БЧК Пазарджик, държавно делегирана дейност, с капацитет 30 места.
- **Дневни центрове за деца с увреждания (ДЦДУ):** В област Пазарджик са разкрити и функционират 7 Дневни центъра за деца и младежи с увреждания, в

общините Велинград, Брацигово, Белово, Пещера, Ракитово, Пазарджик, Панагюрище. Работят със запълнен капацитет. Вероятно в наличните центрове следва да се осигури резерв, с оглед нарастнала бъдеща потребност.

- **Център за настаняване от семеен тип за деца (ЦНСТ):** На територията на Област Пазарджик са разкрити и функционират 9 Центъра за настаняване от семеен тип за деца - в общините Брацигово, Велинград, Лесичово, Пазарджик и Панагюрище. Социалната услуга се предоставя от следните доставчици: Брацигово – община Брацигово, Велинград – община Велинград, Лесичово – община Лесичово и Сдружение „Жулев дом“, Пазарджик – ОС на БЧК, Панагюрище - Фондация „СПО“. На територията на Област Пазарджик бяха разкрити 6 ЦНСТ и 2 ЗЖ, които в последствие се преобразуваха в ЦНСТ за деца и младежи по Проект „Детство за всички“. Три от тях не са стартирали своята дейност към момента, поради липса на потребители. Капацитет 12+2, с проектно финансиране до края на октомври 2015г. по Проект „Детство за всички“.
- **Преходни жилища (ПЖ):** На територията на Област Пазарджик функционират две - на територията на община Брацигово
- **Наблюдавани жилища (НЖ):** На територията на Област Пазарджик функционират две - в общините Пазарджик и Брацигово. Помещенията и сградите отговарят на критериите и стандартите, както и на нормативните изисквания.
- **Защитени жилища за лица (ЗЖ):** В Област Пазарджик са разкрити и функционират осем Защитени жилища за лица - в общините Батак, Велинград и Пазарджик.
- **Кризисен център:** На територията на Област Пазарджик функционира един – в гр. Пещера, с капацитет 12, социалната услуга се предоставя от Фонд за превенция на престъпността „ИГА“.

Звеното за мониторинг и оценка на Областната стратегия в плановия период 2011 - 2015 година изготви и предостави на избрани доставчици на социални услуги анкетна карта, с цел извършване на проучване за оценка качеството на услугата сред потребителите. По-голяма част от анкетираните са родители на деца, които ползват семейна и психологична консултация.

Направеният анализ на данните от проведеното анкетно проучване с клиенти на социалните услуги за качеството на предоставяните услуги и социална работа очерта една доста положителна картина по управление на качеството в тях. За

повечето индикатори по-голямата част от отговорите на клиентите са в графата *"напълно"*. Най-високи са резултатите, свързани с обслужването на клиентите – доброто отношение на социалните работници към тях, бързина и навременност в обслужването, възможностите за подаване на жалби, материалната база и устойчивостта на удовлетвореността – желанието на клиентите да ползват отново предлаганите им услуги.

Беше проведено и обследване на служителите, работещи в социални услуги за деца, от което е видно, че са доволни от условията на труд и взаимоотношенията в колектива. По тяхна препоръка са необходими повече обучения за работещите в социалните услуги. Няма предвидени финансови средства за повишаване на квалификацията на работещите в услугите. Ниска е удовлетвореността на анкетираните от възможностите за професионално и кариерно развитие. Препоръчват и тясно сътрудничество между институциите и социалните услуги, относно документопотока и обмяната на служебна информация. Сред всички анкетирани съществува високо равнище на неудовлетвореност от методите за тяхното мотивиране, което води до текучество на персонал – ниско заплащане, липса на гъвкаво работно време, възможност за обучение и кариерно развитие.

Почти всеки от анкетираните служители препоръчва периодична оценка на работата, която да се обвързва с постигнатите резултати и адекватно материално възнаграждение.

Резултатите от проведените анкети и проучвания сред потребителите на социалните услуги и сред служителите на доставчиците на социални услуги отново еднозначно потвърждават необходимостта от прилагане на подход на цялостно управление на качеството на социалните услуги за деца (TQM).

II-3.2 Целева група *Възрастни*

Подгрупа *Пълнолетни лица с увреждания*

Въпреки политическата воля в България за закриване на специализираните институции и създаване на подходящи услуги в общността за деца и лица с увреждания, практиките и методите, използвани в социалната сфера все още масово се базират на медицинския модел, а не на социалния модел. Това ще рече, че увреждането се счита за състояние, присъщо на индивида, което го поставя в ситуация на неравнопоставеност и го изключва от обществото, вместо да се търсят и прилагат начини за адаптиране на средата, така че тя да може да посрещне нуждите на всеки човек с или без увреждане.

Пълнолетните лица/деца с увреждания не успяват да се социализират своевременно в общността и е наложително да се предприемат мерки за тяхното приобщаване. Това е една сложна, разнообразна целева група, като водещ при тях е здравословният проблем. Съществено значение има ранното диагностициране и рехабилитация, преодоляването на социалната изолация. Най – достъпна помощ за тези лица е паричното подпомагане по Закона за социално подпомагане и Закона за интеграция на хората с увреждания. Тяхното обхващане в един **Център за социална рехабилитация и интеграция** също ще допринесе за социалната им интеграция.

По данни на Регионална здравна инспекция в Пазарджик, през 2014 г., в ТЕЛК са освидетелствани и преосвидетелствани 5630 лица и деца (*Таблица 1 и Таблица 2*).

Основните проблеми, с които се сблъскват пълнолетните лица/деца с увреждания са:

- Недостиг на здравни услуги и рехабилитация;
- Липса на транспорт от селата към общинския център;
- Липса на клинични пътеки за голяма част от заболяванията;
- Изолация от пазара на труда;
- Ниски доходи на лицата и семействата;
- Социална изолация в общността;
- Недостатъчна дневна/почасова грижа;
- Липса на подкрепа за семейството;
- Недостъпна социална и архитектурна среда.

Таблица 2

За лица	Батак	Белово	Брацигово	Сърница	Велинград	Лесичово	Пазарджик	Панагюрище	Пещера	Ракитово	Септември	Стрелча
умствена изостаналост	92	35	24	15	101	9	146	54	27	37	96	3
психични заболявания	29	27	59	26	158	25	528	96	63	39	87	30
физически увреждания	157	179	144	247	1199	198	4657	944	399	429	480	211
сензорни увреждания	63	50	93	180	420	52	148	298	161	41	161	44
множествени увреждания	330	172	232	41	237	31	73	140	13	130	544	18
деменция	2	3	3	2	6	4	69	6	1	23	4	0
онкологични заболявания	48	9	86	24	254	11	326	161	110	31	155	38

Лица с увреждания в общините от Област Пазарджик, освидетелствани в ТЕЛК през 2014 година

Подгрупа Лица с увреждания и стари хора, настанени в институции:

Специализираните институции за хора с увреждания и стари хора на територията на област Пазарджик са три **Дома за стари хора (ДСХ)**, в общините Пазарджик и Велинград, и три **Дома за възрастни хора с увреждания (ДВХУ)**, в общините Батак, Септември и Лесичово.

За всички хора, настанени в специализирани институции, е характерна потребността да живеят в близка до домашната среда, да получават адекватни на състоянието си грижи и да поддържат взаимоотношения с близките си. Основните идентифицирани потребности на старите хора, настанени в домове са: нужда от грижа, особено за лежащите, достъп до медицинско обслужване, осигуряване на възможности за общуване и запълване на свободното време според индивидуалните интереси на клиентите.

Подгрупа Самотни стари хора

Възрастовата структура на населението в област Пазарджик показва тенденция към увеличаване на живеещи в селата на възраст над 60 години. Преобладаващата част от селата извън общинските центрове са обитавани основно от хора в пенсионна възраст. Според последните демографски проучвания, населението в областта е застаряващо, голям е броят на самотно живеещите хора. Много от тях са с ниски пенсии, които са недостатъчни за покриване на ежедневните им нужди. В даден момент те стават неспособни да се самообслужват и са принудени да потърсят алтернативно социална услуга.

За осигуряване на социални контакти и психо-социална подкрепа на възрастните хора в селските райони на територията на областта са разкрити Клубове на пенсионера и инвалида, които спомагат за намаляване риска от изолация. От работата на терен в селските райони като основна нужда се очертава подкрепата за ежедневни грижи в дома – помощ при самообслужване, поддържане на хигиена, пазаруване, придружаване, готвене, посещение на лекар. Към момента задоволяването на част от тези потребности се осигурява със социалните услуги: Домашен социален патронаж и звената „Помощ в дома“, Обществена трапезария.

С изолираността на селата и ограничения достъп до услуги, помощта на близките и взаимопомощта остава основен ресурс за хората в напреднала пенсионна възраст за справяне с ежедневните проблеми. Това допълнително поставя в неравностойно положение самотните стари хора, които са лишени от партньор и роднини.

В голяма част от случаите самотните стари хора са с увреждания. Това съществено увеличава рисковете от социална изолация и ги поставя в рисковата група с най-висок стратегически приоритет. За съжаление демографският и здравен анализ показва, че през следващия планов период неблагоприятната тенденция на разширяване на тази рисковата група ще се запази, което я поставя в стратегическия фокус на стратегията за развитие на социалните услуги в общността.

Като основни настоящи и бъдещи потребности за лицата с увреждания и самотни стари хора могат да бъдат изведени:

- Подкрепа за ежедневните грижи в дома - помощ при самообслужване, поддържане на хигиена, пазаруване, готвене, придружаване при разходка и др.;
- Осигурен достъп до аптеки и помощ при закупуване на лекарства;
- Достъп до медицинска помощ и здравни услуги;
- Осигуряване на социални контакти и психо-социална подкрепа;
- Компенсиране на изолираността от достъп до социални и здравни услуги в малките населени места в селските райони.

Анализът на състоянието и потребностите относно тази целева подгрупа води до следните изводи:

Самотните стари хора, които живеят в малките населени места са в състояние на социална изолация и имат нужда от подкрепа в ежедневието си. Обхватът на програмите по ОП"РЧР", които предоставят общините, не са достатъчни, за да задоволят потребностите на всички желаещи кандидати. Но биха се подобрили, като се разшири териториалният обхват и с дейности, като поддържане на лична хигиена, хигиена на жилищните помещения, съдействие за снабдяване с помощно технически средства при ползватели с увреждания и др.

Планираното развитие на предлаганите до момента и създаването на нови социални услуги, цели решаване на основните проблеми на рисковите целеви групи. Необходимо е да се развият *мобилни услуги*, които да обхванат хората с увреждания в цялата област и да осигурят достъп до услуги в семейна среда за възрастни с увреждания, живеещи в малките населени места. Планираната мобилност е двупосочна. Услугите отиват при клиента – в квартала, в дома му, в болницата и т.н., които информират, подпомагат и подкрепят включване на лица от уязвими групи в подходящи за тях услуги.

Първо, услугата да отиде при потребителя, когато не се изисква специално оборудване (например, рехабилитатор и психолог могат да предоставят част от услугите на място при посещение по адреси в селата по график). На място да се

предоставят консултации за семействата и обучения за ползване на техническите помощни средства и др. Второ, чрез осигуряване на специализиран транспорт, потребителят може да бъде доведен до съответната услуга. Един от сериозните проблеми, характеризиращ системата на услугите в областта, е недостатъчният брой превантивни социални услуги за възрастни с ранна степен на интервенция. Предоставянето на тези услуги има ключова роля за предотвратяването на риска от социално изключване сред целевите групи.

Мерките за преодоляване на проблемите следва да предвиждат планиране и разкриване на мрежа от услуги за стари хора, която да интегрира съществуващи социални структури – читалища, пенсионерски клубове, и др.

II-4. Възможности на общините за финансиране на социални услуги

Възможности на общините за финансиране на развитието и доставянето на социални услуги са поставени под зависимост основно от три фактора – първо, възможностите на общинските бюджети (местните приходи), второ, административният капацитет за изработване, защита и успешно изпълнение на проекти и трето, капацитетът за създаване и управление на партньорства в местните общности в контекста на социалната отговорност (корпоративна, публична, лична).

Възможностите на общинските бюджети (местните приходи) по дефиниция са ограничени. Налице са и съществени разлики в бюджетните възможности на различните общини на територията на Област Пазарджик, което не позволява нито общовалидна оценка, нито унифициран подход. Разпространената практика е да се разчита за развитието на дадена социална услуга на статута и на държавно делегирана дейност.

Административният капацитет за изработване, защита и успешно изпълнение на проекти в общините на Област Пазарджик, с малки изключения, е на необходимото ниво. Ограниченията в тази посока идват основно откъм възможностите на общинския бюджет за дължимо съфинансиране, когато това е предвидено по проектния регламент.

Капацитетът за създаване и управление на партньорства в местните общности в контекста на социалната отговорност (корпоративна, публична, лична) се наложи в последните години като динамичен и благоприятстващ развитието на местните общности фактор. Доколкото нагласата към партньорство и социална отговорност е

характеристика на лидерството – политическо, публично или корпоративно – то тук ролята на субективния фактор е съществена. Заедно с това, обществената култура и зрелостта в развитието на местните общности обективно подкрепя изявите на социална отговорност – чрез обществения престиж и признание за приноса на носителите и.

Ясно е, че за всяка местна общност, за всяка община, за всеки екип в местната администрация и в местното самоуправление трите посочени по-горе фактора се изявяват по специфичен начин. Така за всяка отделна община се очертава индивидуален баланс на въздействието на тези фактори, който при всичко това е и динамичен. Задача на всяка отделна община е при последващото планиране на развитието на социалните услуги на своя територия е да се съобрази с възможностите си, но и със спецификата на факторите, които ги създават. По този начин нейният план за развитие на социалните услуги ще е в стратегически синхрон с източниците на (финансови) ресурси за изпълнението му.

II-5. Капацитет за предоставяне на социални услуги

Оценката на капацитета за предоставяне на социалните услуги е в две направления: на социалните услуги, които се предоставят в общността, и на социалните услуги, предоставяни в специализирани институции. Държавната политика в изтеклия (2011-2015) и в предстоящия (2016-2020) планов период, обективирана в нормативната разпоредба, е да се развият със стратегически приоритет социалните услуги, които се предоставят в общността. Поставени са, чрез националните стратегии, стратегически задачи за деинституционализация на целевите групи. По отношение на целевата група на децата в Област Пазарджик държавната задача бе изпълнена в предходния планов период. На дневен ред са специализираните институции за възрастни и деинституционализацията на потребителите на услугите им. Този процес, по оценка на експертите, ще бъде по-труден, сложен и продължителен, по сравнение с процеса на деинституционализация на децата. По всяка вероятност, през предстоящия петгодишен планов период пълната деинституционализация на възрастните в Област Пазарджик няма да се постигне, а и обективно тя не може да бъде цел, доколкото определени целеви подгрупи се нуждаят неотменно от специфична и специализирана грижа. Националната стратегия за дългосрочна грижа предвижда поетапно закриване в следващите двадесет години на всички специализирани институции за възрастни хора и хора с увреждания (с умствена изостаналост, с психични разстройства, с физически увреждания, със сетивни нарушения и с деменция) чрез изграждане на мрежа от достъпни и

качествени социални услуги, осигуряваща възможност за повишаване качеството на живот на възрастните хора и хората с увреждания. Ще се създадат нови социални услуги от резидентен тип за лица, които не могат да бъдат реинтегрирани в семейна среда.

II-5.1 Капацитет за предоставяне на социални услуги в специализирани институции

Общият капацитет за предоставяне на социални услуги в специализирани институции възлиза на 388 места. Капацитетът на **Домовете за стари хора (ДСХ)** в Област Пазарджик е 258 (вж. Приложение 3), разпределен както следва:

- ДСХ с отделение за лежачо болни гр. Пазарджик – 170;
- ДСХ в с. Главиница, общ.Пазарджик – 48;
- ДСХ в гр. Велинград – 40.

Основните идентифицирани потребности на старите хора, настанени в домове са: нужда от грижа, особено за лежачите, предоставяне на грижа, достъп до медицинско обслужване, осигуряване на възможности за общуване и запълване на свободното време според индивидуалните интереси на клиентите.

Макар и ситуирани в Област Пазарджик ДСХ обслужват лица от цялата страна. Това в голяма степен ограничава възможностите за предоставянето на алтернативни услуги на настанените хора, с изключение извеждането в защитено жилище.

Поради големия капацитет на ДСХ, възможностите за индивидуализиране на грижата също са ограничени. Това се отразява и на възможностите за повишаване на качеството на услугите и създава рискове за влошаване на състоянието на настанените лица.

Организацията на работа в ДСХ и длъжностите на персонала създават предпоставки настанените лица да развият по-скоро зависимост от чуждата помощ, отколкото да придобиват самостоятелни социални умения за по-успешно справяне в институцията и в общността.

В следващия планов период стратегическият фокус по отношение ДСХ ще бъде върху повишаване на качеството на услугата и удовлетвореността на потребителите и чрез насочено към съответствие с настоящите и бъдещите потребности на потребителя индивидуализиране на комплекса от услуги.

Общият капацитет на **Домовете за възрастни хора с увреждания (ДВХУ)** в Област Пазарджик (вж. Приложение 3) е 130 места, разпределени както следва:

- ДВХУ с умствена изостаналост гр. Батак – 40;

- ДВХУ с умствена изостаналост с. Славовица, общ. Септември – 50;
- ДВХУ с физически увреждания с. Щърково, общ. Лесичово – 40.

Специализираните институции задоволяват ежедневните потребности на потребителите, има създадени условия и възможности да се чувстват част от обществото. Създадени са условия за максимален домашен уют, наблюдава се добра и приятна атмосфера. Специализираните институции отговарят на нормативно заложените индикатори и изисквания за добра и качествена услуга. Но това по никакъв начин не означава, че повишаване на качеството на услугата и усъвършенстване на дейностите при доставянето и не е необходимо или пък невъзможно. Напротив, постигнатото следва да се разглежда само като основа, върху която да бъде развивана социалната услуга в посока пълно удовлетворяване на индивидуалните настоящи и бъдещи потребности на всеки един потребител. Например, Домовете за стари хора не предлагат разнообразни услуги и дейности, които да стимулират активно включване на потребителите в организацията на ежедневието и поддържане на контакти в общността. Необходимо е целенасочено усилие за подобряване на социалното включване на настанените лица и преодоляване на изолацията им. Когато собствените ресурси не достигат, следва да се потърсят ефективни партньорства със субекти, носители на корпоративна и публична социална отговорност в местните общности – доброволчески групи, предприятия, съсловни и синдикални организации, църквата.

Капацитетът на специализираните институции за възрастни хора с увреждания и стари хора, не задоволява напълно нуждите от настаняване. Към 30.12.2014 година броят на чакащите настаняване е, както следва: за ДВХУИ гр.Батак – 3, ДВХУИ с.Славовица, община Септември – 11, ДВХФУ с.Щърково, общ.Лесичово – 3. За ДСХ няма чакащи. Както беше посочено и преди, демографският анализ очертава тенденция не на намаляване, а на разширяване на целевата група на потенциални ползватели на социални услуги в специализирани институции, която, уви, е устойчива. Алтернативата е или изпреварващо и иновативно развитие на социалните услуги, които се предоставят в общността, или увеличаване на капацитета на социалните услуги, предоставяни в специализирани институции. Очевидно, държавната политика и нормативните разпоредби са категорично в посока на първото, не на второто.

II-5.1 Капацитет за предоставяне на социални услуги в общността

Капацитетът за предоставяне на социални услуги в общността е отразен в приложената в обобщена таблица за наличните социални услуги в Област Пазарджик (в Приложение 3). Към 01.01.2016 г. общият капацитет на наличните социални услуги в Област Пазарджик е 1744 места, включително този на социалните услуги в общността от 1356 места. С най-съществен принос (с по над 190 места) са социалните услуги:

- Център за социална рехабилитация и интеграция на възрастни – общо 232;
- Център за обществена подкрепа – общо 215;
- Дневен център за деца с увреждания – общо 208;
- Дневен център за възрастни с увреждания – общо 193;
- Център за настаняване от семеен тип за деца/младежи без увреждания – общо 192.

Социални услуги в общността (в т.ч. и резидентни услуги), делегирани от държавата дейности, функциониращи в област Пазарджик към края на 2014 г., са посочени по-долу, в Таблица 3.

Таблица 3

Област	Държавно делегирани дейности			Други услуги	
	Услуги в общността	Услуги в общността - резидентен тип	Специализирани институции	Общински дейности	Смесени и други услуги По проект; Общински;
Община Батак	2	4	1	2	
Община Белово	1			2	1
Община Брацигово	3	6		2	
Община Велинград	3	3	1	3	2
Община Лесичово	1	3	1	1	
Община Пазарджик	12	10	2	4	3
Община Панагюрище	3	1		3	1
Община Пещера	2	1		2	1
Община Ракитово	2	1		1	
Община Септември			1	1	
Община Стрелча				1	
Общо	28	29	6	22	8

Социални услуги в общността /в т.ч. и резидентни услуги/, делегирани от държавата дейности, функциониращи в област Пазарджик към края на 2014 г.:

Капацитетът на планираните социални услуги в Област Пазарджик за плановия период 2016-2020 е общо 580 места (Приложение). При запазване на капацитета на заварените социални услуги чрез осигуряване на устойчивостта им, към края на плановия период – 2020 година – общият капацитет ще възлиза на 2320 места. Това предполага нарастване в относителен дял с общо над 33% за целия период.

С финансиране от общинските бюджети, национални програми и проекти, в Област Пазарджик се предоставят социални услуги с капацитет 2699 места, както следва:

- Домашен социален патронаж (общинска дейност) – 1955 места;
- Домашен социален патронаж (по национални проекти) – 208 места;
- Личен асистент (по национални проекти) – 150 места;
- Личен асистент (по ОПРЧР) – 355 места;
- Социален асистент (по ОПРЧР) – 31 места.

II-6. Взаимодействие с други услуги в областта на образованието, здравеопазването, пазара на труда и други

II-6.1 Взаимодействие с други услуги в областта на образованието

През учебната 2014 – 2015 година в ЦНСТ в гр. Пазарджик, гр. Пещера, гр. Велинград и гр. Панагюрище бяха настанени общо 58 деца и младежи, от които 30 с увреждания. За децата от ЦНСТ – гр. Велинград беше проведено извънредно заседание на Екипа за комплексно педагогическо оценяване /ЕКПО/ към РИО - Пазарджик, на което беше направена оценка на образователните потребности и възможности на децата с увреждания. Децата бяха насочени за интегрирано обучение или помощно училище. Изнесени са паралелки за деца с множество увреждания, в които се обучават 21 ученици, от тях 10, които са настанени в ЦНСТ – гр. Велинград.

ЕКПО направи оценка и на децата с увреждания от ЦНСТ – гр. Панагюрище (разпределени в три училища) и ЦНСТ – гр. Пещера (разпределени в четири училища), които се насочиха за интегрирано обучение. Проблеми възникнаха от липсата на медицински документи, удостоверяващи медицинските диагнози на децата, което забави явяването им пред екипа. РИО - Пазарджик съдейства по отношение на предоставянето на необходимата информация, като изиска от Ресурсен център – гр. Стара Загора и членовете на РЕД необходимите документи.

Децата от ЦНСТ – гр. Пазарджик дълго време са били настанени в преструктурирания ДМСГД – гр. Пазарджик и ДМСГД – гр. Ветрен. В началото на

учебната година три от децата от ДМСГД – гр. Ветрен са се обучавали в ОУ „Св. Св. Кирил и Методий“ – гр. Ветрен в индивидуална форма. Голяма част от тях – 31 ученици са с множество увреждания и се обучават в помощно училище – изнесена паралелка в ДЦДУ – гр. Пазарджик. В това число са и деца, настанени в ЦНСТ. Едно дете посещава детска градина и едно се обучава в общообразователно училище, интегрирано обучение с ресурсно подпомагане.

От център за настаняване от семеен тип, преходно жилище и ЦНСТ–гр.Брацигово са обследвани деца и насочени за интегрирано обучение с ресурсно подпомагане в НУ „Васил Петлешков“ – гр. Брацигово. СОУ „Народни будители“ – гр. Брацигово е пилотно училище по проект „Включващо обучение“ в област Пазарджик, екипът в училище прави диагностика и оценка на децата със СОП, след което началника на РИО - Пазарджик утвърждава списък на учениците със своя заповед.

Съгласно разпоредбите на чл.48, ал.3 и ал.4 от Наредба №1 от 23.01.2009 год. за обучението на деца и ученици със специални образователни потребности и/или с хронични заболявания, изменена и допълнена на 04.08.2015 год.:*„Помощните училища организират обучение и за учениците с умствена изостаналост и с множество увреждания да 18 – годишна възраст, настанени в социални услуги, които се предоставят в общността, както и в специализирани институции за предоставяне на социални услуги”,* и ал.4 от същата наредба, *„Обучението на учениците с умствена изостаналост и с множество увреждания до 18-годишна възраст може да се провежда и в самата социална услуга, която се предоставя в общността, както и в самата специализирана институция за предоставяне на социални услуги след предварително съгласуване с РИО и със съответната дирекция „Социално подпомагане“.*

През учебната 2015 – 2016 год. 24 ученици с множество увреждания се обучават в изнесени паралелки в ДЦДУ „Надежда“ – гр. Велинград, 11 от ЦНСТ. Успешно се извеждат в ПУ „Драган Манчов“ – гр. Велинград 7 ученици, които се обучават по индивидуални образователни програми.

През учебната 2015 – 2016 година 41 ученици с множество увреждания се обучават в изнесени паралелки в ДЦДУ към ПУИ „Иван Вазов“ – гр. Пазарджик, в дневна и индивидуална форма на обучение.

II-6.2 Взаимодействие с други услуги в областта здравеопазването

Социалните услуги, които се предоставят в среда близка до семейната: „Център за настаняване от семеен тип“, „Преходно жилище“, „Защитено жилище“, и „Наблюдавано жилище“ не са обекти с обществено предназначение по смисъла на §

1, т. 9 от Допълнителните разпоредби на Закона за здравето и поради тази причина не се вписват в публичния регистър на обектите с обществено предназначение, воден от РЗИ Пазарджик по реда на Наредба № 9 от 21.03.2005 г. Съгласно писмо № 08-00-70/19.05.2015 г. на Министерство на здравеопазването, тези обекти с всички помещения, обособени в тях, не подлежат на държавен здравен контрол.

Организирането на храненето в центровете, предоставящи социални услуги, трябва да се осъществява съгласно изискванията на Наредбите за здравословно хранене на населението, както следва: Наредба № 23 за физиологичните норми за хранене на населението, Наредба № 37 за здравословно хранене на учениците, Наредба № 6 за здравословно хранене на децата от три до седем години в детските заведения, Наредба № 2 за здравословно хранене на децата от 0 до 3 г. в детските заведения и детските кухни.

От месец септември 2015 г. към „МБАЛ – Пазарджик“ АД – гр. Пазарджик, ул. „Болнична“ № 15 е открит и функционира Здравно-консултативен център за майчино и детско здраве. Центърът оказва подкрепа на семейства на деца с увреждания и хронични заболявания от област Пазарджик, за назначаване и провеждане на ранна диагностика, лечение и медицинска и психосоциална рехабилитация на децата; обучение на родители на такива деца за поемане на грижата в семейна среда; осигуряване на посещения от медицински специалисти за оказване на специфични грижи за деца с увреждания и хронични заболявания отглеждани в семейна среда и в социална услуга от резидентен тип; специалистите от центъра оказват психологическа подкрепа с цел превенция изоставянето на деца на ниво родилен дом.

II-6.3 Взаимодействие с други услуги в областта на пазара на труда

За деветте месеца на 2015 г. нововключените в насърчителни мерки по Закона за насърчаване на заетостта и програми за заетост и обучение в област Пазарджик са 1047 лица.

В програмите за заетост и обучение през 2015 г., в област Пазарджик, са включени 883 лица, като 108 от тях са по Националната програма „Асистенти на хора с увреждания“. Програмата има за цел да осигури заетост на безработни лица като лични и социални асистенти и грижа в семейна среда за хора с трайни увреждания или тежко болни и самотни хора. Същата осигурява заетост на пълно и непълно работно време на трудоспособни лица.

В изпълнение на програмата дирекциите „Бюро по труда“ са в тясно сътрудничество с дирекциите „Социално подпомагане“ в област Пазарджик.

С приемане на Плана за действие по заетостта за 2016 г. се предвиждат и средства за този вид социална услуга.

II-7. Достъпност и устойчивост на социалните услуги

II-7. 1 Достъпност на социалните услуги

Достъпът до социални услуги е едно от социалните права на гражданите на Република България. Достъпността на социалните услуги е фактор за предотвратяване задълбочаването на социални проблеми и разходите за интервенциите, необходими за тяхното решаване. Достъпът предполага наличие на услуга, право на достъп и ресурси за ползването на услугата.

Улесненият и бърз достъп до социални услуги за лица в нужда е основна характеристика за оценката на качеството и цялостното състояние на системата на социалните услуги от страна на потребителите им.

За най-уязвимите групи е от особено значение да получават навременно и адекватно обслужване от отговорните институции и да бъдат насочени към подходяща социална услуга, в която да получат необходимата подкрепа.

От гледна точка на сроковете за получаване на достъп до ползваната социална услуга има индикации за прекомерно проточване във времето на съответните административни процедури. Заедно с това, за настаняване в резидентните услуги потребителите чакат, в зависимост от броя на чакащите потребители и свободните места. Важно е и какво свободно място има - за мъж или за жена. Към настоящия момент чакащите за настаняване са, както следва:

- Защитено жилище за хора с психични проблеми в Батак – 23 лица;
- ЦНСТ с психични проблеми в Пазарджик – 46 лица;
- Защитени жилища за лица с умствена изостаналост Батак – 16 лица;
- Защитени жилища за лица с умствена изостаналост Пазарджик – 10 лица;
- Дом за възрастни с умствена изостаналост село Славовица – 28 жени;
- ЦНСТ за възрастни с деменция – 2;
- Защитени жилища и ЦНСТ за лица с физически увреждания – 5;

- Дома за възрастни хора с физически увреждания в Щърково – 16 лица.

За да получат право да ползват социални услуги, кандидат - потребителите трябва да посетят поне 2 институции – ТП “Местни данъци и такси” и здравно заведение. От гледна точка на набавянето и попълването на документите на не малка част от тях се е наложило да ползват чужда помощ.

II-7. Устойчивост на социалните услуги. Източници на риск по отношение на устойчивостта

Новият подход в управлението на социалните услуги следва възприети в държавите членки на ЕС модели и гарантира правото на достатъчно средства за покриване на основните потребности на различните социални групи в обществото. Стремещт е преход от институционални грижи към услуги, доставяни на потребителя в неговата общност и семейна среда, включително социална защита.

Основната роля на социалните услуги е да съдействат за подобряване качеството на живот на уязвимите групи чрез пакет от социални и здравни дейности, съобразени с потребностите на целевите групи.

Въпреки стремещт към устойчивост в социалните услуги, съществуват известни рискове, които биха могли да повлияят негативно на развитието всяка една от услугите.

Според доставчиците на социалните услуги, източници на риск могат да се окажат:

- 1. Ниски заплати на специалистите;*
- 2. Немотивирани специалисти;*
- 3. Не добра комуникация между институциите;*
- 4. Прекалени очаквания на някой от потребителите.*

(Според Сдружение „Бъдеще“)

1. Разминаване на заложените цели на услугата в годишния план със спецификата на целевата група. Необходимо е добро познаване на целевите групи, както и гъвкавост при идентифициране на техните потребности.

Трябва да се има предвид, че тези потребности са повлияни от множество фактори и че те са бързо променящи се.

Актуализирането на целите следва да се прави въз основа на годишен анализ.

2. Използване на неправилен индивидуален подход при работа с потребителите.

Често в пряката работа не се взема предвид индивидуалността на всеки потребител, използват се едни и същи подходи за постигане на доверителни отношения. А това от своя страна води до липса на удовлетвореност от страна на потребителите. Дейностите в индивидуалния план на потребителя трябва да бъдат изцяло съобразени с неговата индивидуалност, но не винаги това е така.

3. Липса или недостиг на достатъчно добре обучен и мотивиран персонал за работа.

Необходимо е критериите за подбор на персонал да бъдат съобразени със спецификата на социалната услуга.

Началните и поддържащи обучения следва да включват адекватни и актуални теми, които да повишават знанията и уменията на персонала за работа със съответната целева група.

Доброто управление на услугата изисква и поддържане на добра мотивация за работа с оглед избягване текучеството на кадри.

4. Липса или недостатъчно добра координация между социалната услуга, местната власт и институциите.

Макар и да няма ясно разписан механизъм за сътрудничество, то е особено наложително. Интензивният обмен на информация позволява постигане на по-висока ефективност на социалната услуга.

Работата в мрежа предполага и обмяна на добри практики при разрешаване на конкретни проблеми на потребителите на социалните услуги.

5. Занижаване или неефективен вътрешен мониторинг на социалните услуги.

Необходимо е не само създаване на система за вътрешен контрол и мониторинг, но също и нейното правилно функциониране и актуализиране. Във вътрешния мониторинг участието на потребителите е от изключително значение, тъй като това е важен фактор за ефективността и устойчивостта на услугата.

6. Пренебрегване на екипната работа.

Често работещите в социалните услуги омаловажават ролята на екипната работа. А тя е от голямо значение при цялостната работа с потребителите. Тъй като екипното обсъждане на всеки случай ще позволи вземането на правилно решение, което да е в полза на потребителя и ще бъде избегнат субективизма.

7. Липсата на добро администриране на социалните услуги.

Дейността предполага съблюдаване за всички законодателни промени относно социалните услуги, както и актуализиране на документацията във връзка с тези промени.

Дейността предполага и правилно планиране, разходване и отчитане на бюджета на услугите. Не трябва да се допускат ситуации, които биха се оказали пагубни за продължаване на дейностите на социалните услуги.

8. Недостатъчно или липса на промотиране на социалната услуга.

Промотирането на социалната услуга е от изключително значение, тъй като чрез тази дейност информацията за услугата достига до целевата група, за която е предназначена услугата. Необходимо е методите на промотиране да са съобразени със спецификата на целевата група, за да се постигне ефективност при комуникирането, а с това и целевото ниво на информираност.

Всички тези източници на риск могат да бъдат избегнати или ограничени при наличието на добро управление на социалните услуги .

(Според ФОНД за превенция на престъпността – ИГА)

1. *Текучество на персонал, недостиг на квалифициран персонал.*

2. *Материална база* - лошите условия са източник на риск за устойчивост на социалните услуги.

3. *Качество на предоставяната социална услуга* - няма ли добро обслужване от мотивиран и квалифициран персонал, и качеството на услугата се снижава, а от там и:

4. *Неудовлетворението на потребителите, ползващи услуги* - което може да бъде с негативни последици и до не посещаемост на потребителите по неуважителни причини.

Тук може да се включи и риска от висока смъртност на потребители със съответния вид увреждане, съответстващ на изискващата се социални услуги. Недостиг на информация или неинформираност в населеното място на такива потребители също е източник на риск за устойчивостта на социалните услуги.

(Според "Сдружение за онкоболни и приятели")

1. *Нормативни* – нормативната база не насърчава рехабилитация, а консуматорство, т. е. демотивира хората с психични проблеми да участват активно в програми за рехабилитация.

2. *Административни* – общинските администрации не са мотивирани да партнират за устойчивост на социалните услуги, развити от НПО по проекти. Напр.: в Пазарджик общинската администрация възпрепятства разкриването на Защитено жилище за хора с психични проблеми като делегирана дейност, въпреки че дори беше осигурено финансиране; в Септември вече две години стои неизползвана ремонтирана и обзаведена от нас материална база, създадена за ЦСРИ за хора с психични проблеми; в Стрелча – общината няма ресурс за съфинансиране, което обикновено се изисква от финансиращите програми при ремонтни дейности на материалната база за социални услуги, въпреки че ние сме осигурили проекто-сметна документация.

3. *Финансови* – работните заплати на социалните работници стигнаха минималната работна заплата. Областната стратегия посочва демотивация и текучество. Плановите бюджети за следващите години сочат, че не можем да очакваме промени. Очакваме все по-нарастващ недостиг на качествени кадри в сектора.

(Според Сдружение „Човеколюбие“)

1. *Социалната работа е непривлекателна за млади хора и специалисти* - поради не удовлетворяващото трудово възнаграждение и психическо натоварване при работа с деца, младежи и семействата им в риск,
2. *Текучеството на персонала* - в резултат на горните причини и това, че понякога стават жертва на психическо и физическо насилие от страна на потребителите на социални услуги,
3. *Финансирането* - стандартите за издръжка се увеличават еднократно символично за годината, а минималната работна заплата за страната през някои години се увеличава двукратно. Даренията и спонсорствата не могат да бъдат планирани за финансовата издръжка през годината, тъй като са израз на добра воля на дарителите. Дори когато е сключен договор за дарение, може да се разчита само на лоялност и просперитет на дарителите.

(Според ФСУ „Жулевия дом“)

Оценките и анализът на доставчиците на социални услуги по отношение на източниците на риск за устойчивостта на социалните услуги сочат, че основните източници на риск могат да се обособят в две свързани помежду си групи.

Първата е ресурсното обезпечаване на дейностите. Човешките ресурси, финансовите ресурси и материалната база са източници на риск по разнообразни причини, между които общата е недостигът им или проблемът с качеството им.

Втората е свързана с комуникацията, координацията, контрола и управлението на социалните услуги, включително и по причини в нормативната им регулация и администриране.

Управляването на рисковете за развитието на социалните услуги с произход от тези източници изисква стратегически подход в обединяваща ресурсите и управлението им стратегическа рамка. Двата проблема – с ресурсното обезпечаване и подобряването на управлението на социалните услуги – трябва да намерят комплексно решение в контекста на този подход.

II-8. Участие на гражданското общество, доставчиците на социални услуги и самите потребители в развитието на социалните услуги

Участието на гражданското общество, доставчиците на социални услуги и самите потребители в развитието на социалните услуги е есенциално за успеха на стратегията и затова е неин същностен елемент. Потребителите на социални услуги и техните семейства са главни заинтересовани страни в процеса на развитието им. В него те намират шанс за ново, по-високо качество на живот и пълноценно социално включване в общността. Главна заинтересована страна от развитието на социалните услуги са и доставчиците на социалните услуги. Те са заинтересовани първо, да управляват услугите законосъобразно, по икономичен, ефективен и ефикасен начин и второ, да получат общественото признание и подкрепа, включително и институционална, за дейността си, която е с най-висок социален приоритет и значимост. Не на последно място, структурите на гражданското общество в местните общности, където доставянето на социални услуги е с нормативно регламентиран стратегически приоритет, са заинтересовани от повишаващото се качество на живот и човешкото развитие в тях.

Принципът за гражданско участие е закрепен нормативно с императивни разпоредби на закона.

Съгласно чл.35 от Закона за социално подпомагане, *"В общините се създават обществени съвети с решение на общинския съвет, които оказват съдействие и помощ при извършване на дейностите по социално подпомагане и упражняват обществен контрол върху тяхното осъществяване."* Тези съвети *"съдействат и подпомагат общинските съвети и кметовете на общините при анализиране на потребностите от социални услуги и участват в разработването на стратегиите и годишните планове за развитие на социалните услуги на общинско ниво"*, съгласувано със съответните дирекции "Социално подпомагане".

Съгласно Чл. 54а. от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане, *"С цел защита на интересите на потребителите на социални услуги и упражняване на обществен контрол могат да се създават съвети на потребителите на социални услуги, на техните настойници или попечители."* Тези съвети *"имат съвещателни функции при осъществяване на дейностите по предоставянето на социални услуги и следят за качеството им"*, като *"при констатирани нарушения ... уведомяват писмено инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане."*

Очевидно е, че законодателят е възложил съществени за развитието и

подобряването на социалните услуги функции на колегиуми с гражданско участие. В този смисъл, тяхната дейност е от първостепенно значение за успеха на стратегията. Обществените съвети съдействат за провеждане на политиката по социално подпомагане в общината, обсъждат регионални стратегии, програми и проекти, свързани със социалното подпомагане, съдействат за координиране на дейността по предоставяне на социални услуги на физическите лица, регистрирани по Търговския закон, и на юридическите лица, осъществяват контрол върху качеството на социалните услуги в съответствие с утвърдените критерии и стандарти и дават становища за откриване и закриване на специализирани институции за социални услуги на територията на общината. Те имат право да изискват и да получават информация от дирекциите "Социално подпомагане" за дейността по социалното подпомагане и са задължени да спазват нормативните изисквания за защита на информацията за подпомаганите лица и семейства, която им е станала известна при осъществяване на тяхната дейност. Тяхно правомощие е да уведомяват писмено председателя на общинския съвет и инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане при установяване на пропуски и сигнали за нарушения при осъществяване дейностите по социалното подпомагане.

Общият преглед на дейността на Обществените съвети на територията на Област Пазарджик в плановия период 2011-2015, накратко, разкрива следното:

В Община Брацигово има създаден обществен съвет, избран с Решение №600/31.03.2011 г. на Общински съвет Брацигово, съставен е от 9 члена, с приет Правилник за дейността. През периода 2011-2015 г. е имал две заседания, за приемане Стратегия от предходния период. Същият ще бъде привлечен и при съгласуването на новата общинска стратегия.

В Община Панагюрище функционира Съвет за социално сътрудничество, създаден през м. септември 2014 г., който развива дейност, очертана в ЗСП и ППЗСП относно дейността на обществените съвети;

В Община Лесичово има създаден Обществен съвет, с решение №333/26.02.2010 г. на Общински съвет, седемчленен състав.

В Община Сърница предстои да бъде създаден обществен съвет, който да упражнява функциите, очертани в закона.

В Община Пещера има създаден Обществен съвет за упражняване на обществен контрол при осъществяване дейностите по социално подпомагане с решение №362/28.12.2005 г., актуализиран и допълнен с Решение №553/24.02.2014г. Осъществява дейности по съгласуване на общинската стратегия за предходния период и ежегодните Планове на социалните услуги, както и ежегоден контрол по дейността на социалните услуги, разглеждане на информация,

представена от ДСП Пещера за отпуснати целеви помощи за отопление, месечни добавки и др.

В Община Батак също е създаден Обществен съвет с Решение №74/29.03.2012 г. на Общински съвет Батак, седемчленен, осъществяващ дейност през 2011-2015 г. през отчетния период. Съветът е дал становище и за откриване на ЦНСТ за възрастни хора с деменция, който не е разкрит като ДДД. Тази социална услуга е залегнала в таблицата на планираните услуги, които са Ви изпратени;

В Община Септември е създаден съвет, чийто състав предстои да се обнови. Дейността на Общественния съвет се осъществява с приетия Правилник за реда, начина и условията за отпускане на финансови помощи на граждани от бюджета на община Септември с Решение №236/24.09.2012 г.

В Община Пазарджик е създаден Обществен съвет за упражняване на обществен контрол при осъществяване на дейности по социално подпомагане в Община Пазарджик, с Решение № 124 /29.07.2004 г., в състав от 9 члена, с приет Правилник за дейността и същият е провел заседание при обсъждане проекта на Общинска Стратегия за развитие на социалните услуги през 2016- 2020 година.

Освен горепосочения обществен съвет, от 2007 г., в общината функционира и Обществен съвет за партньорство между Неправителствения сектор, Общината и Общински съвет, който също има изготвен правилник за дейността си. Съветът е осъществил функциите си в процеса по изготвянето на Анализ на ситуацията и Стратегия за социалните услуги 2016-2020 година.

В Община Стрелча е създаден обществен съвет с Решение №72/28.04.2004 г. на Общински съвет Стрелча. Съставът му периодично е актуализиран, съобразно настъпилите промени в структурата и състава на администрацията. Дейността на съвета е съобразно посочените от ППЗСП функции, като за отчетния период, 2011 – 2015 г., са разглеждани въпроси, свързани със социалната услуга „Обществена трапезария“, постъпили молби за еднократна парична помощ, осигуряване на дърва за огрев, храна и дрехи на социално слаби жители на общината, реализирани проекти, в ч. „Подкрепа за достоен живот“, „Живот в общността, „Осигуряване на топъл обяд в община Стрелча“, „Нови възможности за грижа“, „Нови алтернативи“ и др., както и обсъждане, изготвяне и внасяне на предложение за приемане на годишни планове за развитие на социалните услуги и други въпроси имащи отношение към развитието на социалните услуги.

В плановия период 2011-2015 Сдружение “Бъдеще” управлява социална услуга „ЦСРИ“, към която е създаден и работи орган, осъществяващ функциите на съвет на потребителите на социалните услуги по чл.54а на ППЗСП. Потребителите се

събират всеки месец на съвещание, на което обсъждат теми, свързани с подобряване на социалната услуга. Изготвят предложения и приемат план за дейностите през следващия месец. Освен това, потребителите на социалната услуга са включени в Управителния съвет на Сдружение „Бъдеще“, като по този начин те осъществяват и контролни функции. Това е добра практика на участие на потребителите в управлението и развитието на конкретна социална услуга, която следва да бъде разпространена през новия планов период 2016-2020 и в други социални услуги на територията на Област Пазарджик.

II-9. Фактори на средата, влияещи на развитието на социалните услуги

Факторите на средата, влияещи на развитието на социалните услуги, са разгледани по-долу, в раздел III-4, в контекста на PEST анализа на факторите на средата, като елемент от стратегическия анализ.

III. Предизвикателства, стратегически цели и необходими дейности в областта на социалните услуги

Предизвикателства, стратегически цели и необходими дейности в областта на социалните услуги са представени по-долу във формат на

СТРАТЕГИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК 2016-2020

III-1. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПОДХОД

Стратегическият ни подход е в съгласие с разбирането за необходимостта от стратегически синхрон на материалните и нематериалните активи, на които се разчита при изпълнение на стратегията. Хората в организациите, техните компетенции, партньорствата и привлечените чрез тях публични и частни ресурси са вложени в организационните структури и процеси на социално обслужване с повишаващо се качество и обществен резултат. Стратегическият подход е в съгласие с процесния подход при оперативното

изпълнение, при който вложенията в обединени в процес дейности създават непосредствените резултати, ефекти и въздействие, постигайки поставените цели. Стратегическият ни подход обуславя и избора на формат, в който да представим стратегията и управляваме стратегическото изпълнение.

III-2. СТРАТЕГИРАНЕ B(SC)²

Подходът ни на стратегиране – планиране, управление и мониторинг на стратегическото изпълнение, адаптиране – използва доминиращия съвременен формат. Този на Балансирана система от показатели за ефективност. Създадохме и предлагаме своя модел **B(SC)² - Balanced social care scorecard – Балансирана система от показатели за ефективност на социалните услуги в Област Пазарджик 2016 – 2020.** Съгласно този модел Стратегията ни се развива в четири взаимосвързани направления на йерархична подкрепа – ***Хора и компетенции, Партньорства и ресурси, (Организационни) Структури и процеси, Качество и резултати (за потребителите).***

Във всяко от посочените четири направления ние поставяме стратегически цели, чието изпълнение проследяваме чрез индикатори, със стойност спрямо поставените конкретни задачи. За постигане на целите в плановия период ще осъществим ресурсно обезпечен комплекс интегрирани инициативи.

III-3. ВИЗИЯ, МИСИЯ, ЦЕННОСТИ

ВИЗИЯ:

МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ НА ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК РАЗПОЛАГАТ С ВИСОКОЕФЕКТИВНА СИСТЕМА ОТ ИНТЕГРИРАНИ КОМПЛЕКСИ СОЦИАЛНИ УСЛУГИ, КОИТО ОСИГУРЯВАТ ПОВИШАВАЩО СЕ КАЧЕСТВО НА ЖИВОТ ЗА ПОТРЕБИТЕЛИТЕ ИМ И ТЕХНИТЕ СЕМЕЙСТВА

МИСИЯ:

С НАРАСТВАЩА ПРОФЕСИОНАЛНА КОМПЕТЕНТНОСТ И В ТЯСНО ПАРТНЬОРСТВО С МЕСТНИТЕ ОБЩНОСТИ СЪЗДАВАМЕ И УПРАВЛЯВАМЕ ЕФЕКТИВНИ ОРГАНИЗАЦИОННИ СТРУКТУРИ И ПРОЦЕСИ ЗА СОЦИАЛНО ОБСЛУЖВАНЕ С НАЙ-ВИСОКО КАЧЕСТВО ПРИ ВЪЗМОЖНО НАЙ-ИКОНОМИЧНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ

ЦЕННОСТИ:

ИНОВАЦИИ, КОМПЕТЕНТНОСТ, ГРИЖА, ОТГОВОРНОСТ, ИНТЕГРИТЕТ, ТОЛЕРАНТНОСТ, РАВНОПОСТАВЕНОСТ, СОЛИДАРНОСТ

III-4. СТРАТЕГИЧЕСКИ АНАЛИЗ – РЕЗУЛТАТИ

Резултатите от представения по-горе стратегически *Анализ на състоянието и потребностите* обосновават оценката, че мрежата от социални услуги в Област Пазарджик към началото на плановия период 2016-2020 година е изградена в съществена си част. Нейната структура е в съответствие с настоящите потребности на местните общности от социални услуги. Тя се характеризира с многообразието на предлаганите социални услуги, с което са реализирани нормативно предоставените възможности за плурализъм на социалните услуги и организационните форми за предлагането им. Спазен е водещият принцип да се развиват със стратегически приоритет социалните услуги, които се предоставят в общността. В тази посока, в резултат на успешно проведената в Област Пазарджик деинституционализация на децата, мрежата от социални услуги се разшири и разви в посока социалните услуги за деца, предоставяни в общността. Налице е и сериозен потенциал за последващо развитие на тези услуги.

По този начин, ако в плановия период 2011-2015 година стратегическият фокус бе върху инвестициите за изграждане и разширяване на мрежата от социални услуги, включително и в подкрепа на стратегическото изпълнение на задачата за деинституционализацията на децата, то за предстоящият планов период 2016-2020 стратегическият фокус ще се измести върху повишаване качеството и улесняване на достъпа до социални услуги във вече изградената мрежа. С произтичащите от това предизвикателства към управлението, координацията и контрола на качеството при доставяне на социалните услуги.

Заедно с това, демографските социално-икономически реалности поставят като неотложен проблема със социалната изолация на самотните стари хора и липсата на адекватна на потребностите им грижа.

III-4.1. PEST АНАЛИЗ НА ФАКТОРИТЕ НА СРЕДАТА

ПОЛИТИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Социалните политики на държавата, поставени в стратегическата рамка на действащите национални стратегии са благоприятстващ развитието на социалните услуги фактор. Деинституционализацията на децата в контекста на *Националната стратегия "Визия за деинституционализация на децата в Република България"* е пример за успешно проведена с подкрепата на държавата политика. Тя имаше за ефект и разширяването в плановия период 2011-2015 на мрежата от социални услуги с нови услуги за деца. В плановия период 2016-2020 предстои провеждане на държавни политики в стратегическите рамки на *Националната стратегия за дългосрочна грижа, на Националната стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване 2020, на Актуализираната Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012-2030) и Плана за 2016 за изпълнението и*. И в трите стратегически документа развитието на социалните услуги е поставено като основна стратегическа цел и същевременно средство за постигане на целите. Този факт по недвусмислен начин показва стратегическото значение и приоритет на развитието на социалните услуги въобще в стратегическата визия на държавата за решаването на националните социални проблеми и предизвикателства. Разбирането на значението на социалните услуги за човешкото развитие и качеството на живот в националните общности от страна на държавата е благоприятстващ развитието на социалните услуги в Област Пазарджик фактор на средата. Налице е и позитивна динамика в разширяващото се многообразие от форми и средства, които държавата прилага и привлича за провеждане на политиките си в социалната сфера и в частност – за развитие на социалните услуги.

ИКОНОМИЧЕСКИ ФАКТОРИ

Икономически фактор, благоприятстващ развитието на социалните услуги, е наличието на успешни инвестиции на територията на местната общност. Обикновено предприемачите и инвеститорите следват политика и стандарти на корпоративна социална отговорност, за да изградят отношенията си с местната общност. Така се

създават възможности за партньорства и подкрепа на развитието на социалните услуги в общността.

Неравномерно икономическо развитие и изоставането – на страната, в мащаба на Европейски съюз, на Южен централен район, в мащаба на страната, на Област Пазарджик, в мащаба на региона, на отделната община, в мащаба на областта, на отделното населено място, в мащаба на общината - е източник на агрегиращи рискове. То е в ясно проследима причинно-следствена връзка със социалните фактори с негативно влияние, със способност да го усилва.

СОЦИАЛНИ ФАКТОРИ

Социалните фактори с остро негативно въздействие по отношение на стратегическата рамка са тези на неравенство, бедност, социално изключване. Тяхната вътрешна причинно-следствена обвързаност създава общ ефект на влошаване на социалната среда, който, от една страна забавя развитието на социалните услуги, а от друга – отправя към това развитие нови и нови предизвикателства, които изискват незабавен отговор. За съжаление, по отношение на неравенство на доходите, създаваната от него бедност и последващо социално изключване по линията *"на страната, в мащаба на Европейски съюз, на Южен централен район, в мащаба на страната, на Област Пазарджик, в мащаба на региона, на отделната община, в мащаба на областта, на отделното населено място, в мащаба на общината"*, проследяваме устойчива деградация. Тенденция, която характеризира целия предходен планов период 2011-2015 и, най-вероятно, със спорадични изключения, ще се запази и в следващия планов период като характеризираща за голяма част от местните ни общности.

Корпоративната социална отговорност се очерта в предходния планов период като съществен благоприятстващ развитието на местните общности фактор. Очакванията са тази добра корпоративна практика да се разширява и да намира нови и нови последователи в средите на бизнеса. В контекста на тази позитивна тенденция трябва да се потърси реализация на предоставените възможности в посока на развитие на социалните услуги, предоставяни в общността (а и в специализираните институции).

Развиващите се структури на гражданското общество, местният активизъм, доброволчеството също са благоприятстващи развитието на социалните услуги фактори на средата.

ТЕХНОЛОГИЧНИ ФАКТОРИ

Новите знания в областта на социалното обслужване са благоприятстващ фактор за развитието на социалните услуги и за повишаване на качеството им. ИКТ предлагат възможност за създаване на образователни платформи, бази данни и продукти, които да подкрепят служителите на доставчиците на социални услуги при повишаване на квалификацията им. Те осигуряват и незабавен достъп до необходима консултантска помощ от научни и академични звена у нас и в чужбина. Разширяват се и възможностите за бенчмаркинг и бенчлърнинг чрез проучване дистантно или пък на място на добри практики по управление и доставка на социалните услуги, както в страната, така и в Европейски съюз, а и по Света.

Новите технологии – с акцент на ИКТ – са благоприятстващ фактор за развитието на социалните услуги. Възможностите за ефективна и навременна комуникация с потребителите на социалните услуги, които те създават, следва да се използват за повишаване на качеството на доставяните услуги, достъпа до тях, както и за развитието им в посока на индивидуализиране и комплексност.

Без съмнение новите ИКТ благоприятстват и подобрието в областта на управлението на социалните услуги, с възможностите които предлагат за разширена комуникация и координация в реално време на всички привлечени към доставянето на услугата органи и организации.

III-4.2 SWOT АНАЛИЗ НА ОРГАНИЗАЦИОННОТО СЪСТОЯНИЕ

Анализът на организационното състояние на институциите и организациите, привлечени към управлението и доставянето на социалните услуги в Област Пазарджик откри, накратко изложени, следните:

СИЛНИ СТРАНИ

Мрежа от социални услуги. Мрежа от здравни услуги. Опит при доставянето. Лоялни и ангажирани служители, с висок интегритет.

СЛАБИ СТРАНИ

Текучество в социалните услуги. Недостиг на обучение. Недостиг на стимули, включително материални. Ниска степен на удовлетвореност на персонала. Ниска степен на мотивация за разширяване, развитие и усъвършенстване на дейността при повишаващо се качество. Бюджетите на общините не позволяват увеличаване на разходите и те са резервирани към съществени инвестиции в социалната област извън това, което оперативните програми могат да предложат.

ЗАПЛАХИ

Неравенството, бедността, социалното изключване. Застаряващото население. Липсата на алтернативи на заетостта. Ниска цена на труда на заетите.

ВЪЗМОЖНОСТИ

Национални политики и стратегии за интервениране. Оперативните програми. (Корпоративна) социална отговорност. Активизъм и доброволчество в местните общности.

ПОТРЕБНОСТИ – НАСТОЯЩИ И БЪДЕЩИ – НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ

Главна потребност е преодоляването на социалната изолация и социалното включване в местните общности като характеристика и основа на повишено качество на живот. Заедно с това, потребността от улеснен достъп до социални услуги – във физически, икономически и организационен аспект. Бъдещите потребности са за един подчертано индивидуализиран подход с отчитане и уважение към спецификата на нуждите и личностните характеристики.

Съчетаването на слаби страни (уязвимости) и заплахи (рискове) с източник от средата води до това щото стратегическото изпълнение да бъде компрометирано. Поради ниската цена на труда и равнищата на възнаграждения в сферата на социалните услуги, секторът губи по икономически причини лоялни и опитни служители с висок личен интегритет. Програмите за развитие на човешките ресурси или отсъстват или са формални или са лишени от подкрепата на адекватен на целите им ресурс. Резултатът е текучество и недостиг на квалификация, водещи до съществена загуба на специфичен капацитет, която не може да бъде компенсирана само чрез себеотрицанието и ентузиазма на оставащите.

Неравенството, бедността, социалното изключване, застаряването на населението в малките населени места са заплахи, които поставят под непрекъснат натиск за разширяване изградената мрежа за социални услуги и тя "не смогва" да задоволи растящата потребност от грижа и подкрепа. Като очевидно, при недостига на ресурси, се очертава решението да се заложи на мобилността на услугите, на тяхна

комплексност – което допълнително усложнява дейностите по управление и доставка.

Възможностите, които национални политики, стратегии и програми предоставят чрез националните и европейски ресурси, се ползват под ограниченията, произтичащи от общинските бюджети. Така слабите страни ограничават способността на местните общности да се възползват от тях.

Лостове за позитивно развитие на мрежата от социални услуги, която се изгради, в посока повишаване на качеството на услугите и улесняване на достъпа до тях, могат да бъдат намерени в партньорства в местните общности и като израз на корпоративна социална отговорност в средите на местния бизнес. Неизползван потенциал има и в местния активизъм и доброволчество в подкрепа на нуждаещите се от грижа деца и възрастни.

III-4.3. РЕЗУЛТАТИ - СТРАТЕГИЧЕСКИ ТЕМИ

Резултатите от проведения стратегически преглед на изпълнението и анализ на състоянието в края на предходния стратегически период очертава чрез приоритета и спецификата им следните **стратегически теми**:

РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ ЗА ДЕЦА

РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ

III-5. СТРАТЕГИЧЕСКИ ТЕМИ

III-5.1. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ДЕЦА

Главни заинтересовани лица и специфични целеви групи са:

- Децата с увреждания
- Децата с психически разстройства
- Децата с противообществени прояви
- Децата на самотни или отсъстващи родители
- Децата отглеждани в многодетни семейства

III-5.2. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ

Главни заинтересовани лица и специфични целеви групи са:

- Пълнолетни лица с увреждания
- Самотни стари хора

IV. Вид и брой на социалните услуги, предоставяни в специализирани институции, които се планира да бъдат закрити

На територията на Област Пазарджик, в плановия период 2011-2015, бе проведена успешно държавната политика за деинституционализация на децата в контекста на *Националната стратегия "Визия за деинституционализация на децата в Република България"*. По този начин, в новия планов период 2016-2020, не се предвиждат инициативи по закриване на социални услуги за деца в специализирани институции. *Анализът на състоянието и потребностите* показва, че капацитетът на специализираните институции за възрастни хора с увреждания и стари хора, не задоволява напълно нуждите от настаняване. Към 30.12.2014 година броят на чакащите настаняване е, както следва: за ДВХУИ гр.Батак – 3, ДВХУИ с.Славовица, община Септември – 11, ДВХФУ с.Щърково, общ.Лесичово – 3. За ДСХ няма чакащи. Както беше посочено и преди, демографският анализ очертава тенденция не на намаляване, а на разширяване на целевата група на потенциални ползватели на социални услуги в специализирани институции за възрастни, която, уви, е устойчива. Алтернативата е или изпреварващо и иновативно развитие на социалните услуги, които се предоставят в общността, или увеличаване на капацитета на социалните услуги, предоставяни в специализирани институции. Очевидно, държавната политика и нормативните разпоредби са категорично в посока на първото, не на второто.

Националната стратегия за дългосрочна грижа поставя като стратегическа цел деинституционализацията на възрастните хора и хората с увреждания. При това стратегическият подход е в две посоки: първо, поетапно закриване и/или реформиране и/или реструктуриране след функционален анализ на специализираните институции и замяната им с нови организационни форми на социално обслужване и второ, оценка на потребностите – настоящи и бъдещи – на всяко лице, настанено в специализирана институция или в риск от настаняване, с последващо изготвяне на персонален план с мерки за извеждане на лицето от

специализираната институция или управление на съществуващия риск от институционализиране.

В изпълнение на стратегическата задача, с оглед избрания подход, в предстоящия планов период ще се проведат функционални анализи на съществуващите специализирани институции и ще се изработят индивидуални планове за деинституционализация (при възможност) на настанените в тях лица.

Като успешна при деинституционализацията на децата в Област Пазарджик се доказва политиката ни за "затваряне на входа" към специализираните институции за деца чрез превенция на изоставянето и управление на риска от изоставяне и настаняване на децата в специализирана институция. Подобен подход ще приложим и за специализираните институции за възрастни – търсейки и предлагайки на потребителите адекватни решения за комплексно индивидуално социално обслужване, които да предпочетат пред настаняването в специализирана институция.

V. Ресурсно обезпечаване

Ресурсното обезпечаване на стратегическото изпълнение е от ключово значение за неговия резултат. Прилаганият стратегически подход се основава на разбирането за баланс между материалните и нематериалните ресурси, привлечени за изпълнение на стратегията.

Според източниците си, привлечените материални и нематериални ресурси се разпределят в следните групи – ресурси от държавата, ресурси от общините, ресурси от структури на гражданското общество (НПО). Специфичен ресурсен източник, основно на финансови ресурси, са оперативните програми, които ще се изпълняват през предстоящия планов период 2016-2020, доколкото този ресурс постъпва за развитие на социалните услуги опосредствено, чрез бенефициентите по реализираните проекти, които могат да бъдат в еднаква степен както държавни организации, така и общините, така и НПО, доставчици на социални услуги.

В тесен смисъл – доставката на конкретните социални услуги – ресурсното обезпечаване е в нормативно определени граници (стандарт). Чрез тях се регулират бюджетните отношения на общинските и централните бюджети. В този смисъл, източник за прогноза и план относно ресурсното обезпечаване на социалните услуги в контекста на развитието им е Актуализираната средносрочна

бюджетна прогноза за периода 2016-2018 година (РМС 847/2015 г.). Тя обхваща три от петте години на плановия период 2016-2020.

По отношение на социалните програми на общините Актуализираната средносрочна бюджетна прогноза за периода 2016-2018 година определя (планира) следното: "По бюджетни взаимоотношения на общините с централния бюджет е предвидено увеличение средно с 2% на стандартите за специализирани институции за предоставяне на социални услуги, като се предвижда да отпаднат домовете за деца с физически увреждания. Предвижда се намаление на местата в специализираните институции (с 1725 броя) и увеличение на местата за социални услуги, предоставяни в общността (с 2557 броя). За социалните услуги, предоставяни в общността, стандартите са увеличени средно с 3%, с изключение на стандартите за дейностите: център за социална рехабилитация и интеграция, център за обществена подкрепа, център за настаняване от семеен тип за стари хора, дневен център за стари хора, център за работа с деца на улицата, социален учебно-професионален център и преходно жилище, които запазват нивото си от 2015 г. Разчетени са средства за месечна помощ за ученик в социална услуга, като размерът на помощта се запазва на нивото от 2015 г."

Ясно е, че в следващите три от петте години на плановия период 2016-2020 година правителството не предвижда съществено повишаване на стандартите за финансиране на социални услуги в специализираните институции, но така е и за социалните услуги, предоставяни в общността. За някои от най-масовите услуги дори въобще не се предвижда увеличение на стандарта. Заедно с това, предвижда се намаляване на капацитета на специализираните институции (свързано, най-вероятно, с деинституционализацията на децата и възрастните) и увеличаване на капацитета на социалните услуги, предоставяни в общността – с малко под 2600 места за трите години на бюджетната прогноза. Това е рамката, с която следва да съобразим, по пропорционалност, плановете си развитие на социалните услуги, включително и чрез разширяване на мрежата им, при увеличен капаците.

При така очертаната рамка е очевидна необходимостта да се търсят вътрешни резерви чрез оптимизация на разходите, за да бъдат осигурени ресурсно (финансово) инициативите за развитие и повишаване на качеството на социалните услуги под условието за икономичност, ефикасност и ефективност на разходите. При оценката на необходимите за изпълнение на плана на стратегията ресурси съвсем обосновано може да се процедира с настоящите стандарти, доколкото прогнозните се отличават от тях очевидно несъществено.

С очертаната от бюджетната прогноза национално рамка следва да се съобразим и планирайки подобряването на достъпа до социални услуги чрез разширяване и развитие на мрежата им. Област Пазарджик е само една от 28-те области на страната, макар и съвсем не най-малката по територия и население. Нейните общини ще се конкурират за държавно финансиране на увеличаван капацитет при социалните услуги, предоставяни в общността, при национална "квота" под 900 места на година за следващите три години. За социални услуги в специализирани институции "квотата" на държавата е ... отрицателна. Държавата няма да подкрепи увеличаване на капацитета им, основно заради политиката си на деинституционализация, а най-вероятно ще оказва натиск за намаляването му.

В Приложение 4 са представени данните относно финансирането на планираните нови социални услуги в рамката, очертана от националните стандарти, за плановия период 2016-2020. За запазване на достигнатия капацитет от 1744 места и устойчивост на мрежата от социални услуги, изградена през плановия период 2011-2015, през новия планов период 2016-2020 година, според националните стандарти за финансиране ще са нужни по 10 290 003 лева на година или общо 51 450 015 за петте години на периода. Планираният допълнителен капацитет от 580 места, който се предвижда да бъде достигнат към края на 2020 година, с отчитане на темпа на въвеждане на планираните социални услуги, ще се нуждае от други 9 765 105 лева. Така, общата сума на финансиране, с отчитане и на предвиденото по бюджетната прогноза нарастване на част от стандартите, ще възлиза на над 62 000 000 лева за петте години на плановия период 2016-2020 година. При това годишната сума за финансиране на мрежата от социални услуги по стандартите ще нарасне от 10601583 лева (2016 година) до 13151314 лева (2020 година), което е ръст от 24%.

VI. Резултати и индикатори за изпълнение

Целените стратегически резултати и индикаторите за проследяване и управление на стратегическото изпълнение, в съответствие с избрания подход на стратегиране, са представени във формат на БАЛАНСИРАНАТА СИСТЕМА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК. Този формат осигурява баланс между вътрешните и външните ключови резултати от изпълнението, баланс между "водещи" и "следващи" индикатори (показатели) за ефективността му, баланс между материалните и нематериалните ресурси в негова подкрепа.

Основни индикатори и задачи по отношение на ключови резултати на изпълнението:

- Разширен капацитет на мрежата от социални услуги – не по-малко от 2300 места в социалните услуги в края на плановия период 2016-2020, при общо увеличение не по-малко от 33%;
- Не по-малко от 3000 места в домашен социален патронаж, личен и социален асистент;
- Годишен размер на средствата за финансиране на социалните услуги по национални стандарти в края на периода не по-малко от 13 000 000 лева, при общо увеличение спрямо началото на периода от не по-малко от 25%;
- Общ размер на средствата за финансиране на социалните услуги по национални стандарти за петте години на плановия период 2016-2020 – 65000000 лева;
- Повишено качество на живот на потребителите на социални услуги.

VI-6. БАЛАНСИРАНА СИСТЕМА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК - В(SC)²

Форматът В(SC)² на БАЛАНСИРАНАТА СИСТЕМА ОТ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ЕФЕКТИВНОСТ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ В ОБЛАСТ ПАЗАРДЖИК е представен в Приложения 5 и 6. Той е със стандартната структура от доктрината – развити по четирите направления Стратегическа карта, Балансирана карта (на показателите за ефективност) и План.

СТРАТЕГИЧЕСКА ТЕМА: РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ ЗА ДЕЦА

Стратегически цели:

Главна стратегическа цел: Чрез повишено качество на социалните услуги в Област Пазарджик да постигнем резултати в полза на:

- Децата с увреждания
- Децата с психически разстройства
- Децата с противообществени прояви
- Децата на самотни или отсъстващи родители
- Децата отглеждани в многодетни семейства

СЦД-1: Повишено качество на живот на децата и техните семейства

СЦД-2: Социална интеграция на децата в местната общност

СЦД-3: Коригиране на девиантното поведение на децата

СЦД-4: Подкрепа на децата в семейството им

За проследяване на стратегическото изпълнение ще проследяваме стойностите спрямо поставените задачи на **индикатори** за:

- Обхват на социалните услуги (капацитет – използваемост - потребности)
- Брой възпитателни производства/мерки
- Брой деца, подкрепени в семейна среда

С тази цел ще реализираме **инициативи** за:

- Създаване на система от индикатори за мониторинг на качеството на услугите
- Провеждане на анкети и оценка на степента на удовлетвореност на потребителите на услуги
- Оценка на нагласите в местните общности

Управлението на стратегическото изпълнение ще се осъществява във взаимодействие и координация при обществен контрол от:

- Общините (общинските съвети и общинските администрации)
- Областна администрация
- Областен координационен механизъм
- Обществени съвети за социално подпомагане по общини

За изпълнение на поставени стратегически цели ще изградим ефективни **структури и процеси** в обхвата на мрежата от социални услуги за деца и семейства в Област Пазарджик:

- Центрове за настаняване от семеен тип
- Центрове за социална рехабилитация и интеграция за деца
- Центрове за обществена подкрепа
- Програма "Личен асистент" и други
- Мерки за закрила
- Възпитателни мерки

Чрез управление на стратегическото изпълнение в структури и с процеси ще работим целенасочено за постигане на следните **цели**:

- Необходимия капацитет и териториален обхват (на мрежата от социални услуги)
- Увеличаване на квотите по националните програми
- Повишаване на ефективността на мерки за закрила
- Повишаване на ефективността на възпитателни мерки

Стратегическото изпълнение ще проследяваме с **индикатори** за:

- Капацитет (вкл. нови)
- Използваемост
- Относителен дял на повторни възпитателни производства/мерки
- Нарастване на квотата по програми
- Комплексни услуги за деца

С тази цел ще реализираме **инициативи** за:

- Откриване на нови услуги
- Увеличаване дела на комплексните социални услуги с индивидуален подход към нуждите на децата
- Обвързване на възпитателните мерки с мерки за закрила в комплексен подход

Управлението на стратегическото изпълнение по отношение на структурите и процесите ще се осъществява във взаимодействие и координация при обществен контрол от:

- Общини
- Звена на МТСП
- Доставчици на социални услуги
- Комисия по заетост
- Областен координационен механизъм

За подкрепа на структурите и процесите в обхвата на мрежата от социални услуги за децата и семействата им в Област Пазарджик ще привлечем чрез **партньорства** в местните общности необходимите ни материални и нематериални **ресурси**.

Участници в тях ще бъдат:

- Структури на АСП
- Структури на ДАЗД
- Териториални звена на изпълнителната власт
- Общини – местно самоуправление
- НПО
- Носители на корпоративна социална отговорност

Поставяме си по отношение на партньорствата и ресурсите, които ще привлечем, общите **стратегически цели** за:

- Създаване на ефективни партньорства в местните общности на областта
- Изработване на ефективни и ефикасни проекти и програми за социални услуги

- Развитие на международни партньорства в Европейски съюз
- Развитие на регионални партньорства в ЮЦР и страната

Ще проследяваме и управляваме стратегическото изпълнение по отношение на партньорствата и ресурсите, проследявайки **индикатори** за:

- Участие на общини – съвместни проекти
- Участие на НПО – съвместни проекти
- Корпоративна социална отговорност – брой инициативи, привлечени средства и ресурси

За постигане на целите ще реализираме **инициативи** за:

- Сключване на партньорски споразумения между звена на МТСП, общини и НПО
- Учредяване на областни награди за корпоративна социална отговорност при социалните услуги и подпомагане на деца

Управлението на стратегическото изпълнение по отношение на структурите и процесите ще се осъществява във взаимодействие и координация от:

- Звена на МТСП
- Общините
- НПО
- Сдружения на бизнеса

За подкрепа на структурите и процесите в обхвата на мрежата от социални услуги за децата и семействата им в Област Пазарджик ще създадем условия за развитие на **хората и компетенциите** им за управление и предоставяне на социални услуги за децата и техните семейства, в т.ч.:

- Капацитет за работа с:
 - Деца и младежи с психични разстройства
 - Деца с девиантно поведение
 - Деца на самотни или отсъстващи родители
 - Деца в многодетни семейства
- Компетенции за методи и подходи с използване на ресурсите на детето
- Компетенции за използване на ИКТ за електронно управление на социални услуги
- Мотивация и стимулиране на персонала

В тази посока си поставяме **стратегическите цели** за:

- Изграждане на капацитет за работа с деца от специфични целеви групи
- Придобиване на компетенции за работа с деца в специфични целеви групи

- Повишена ефективност на управление на социалните услуги чрез внедряване и прилагане на ИКТ системи за управление
- Намалено текучество на персонала

Ще проследяваме и управляваме стратегическото изпълнение по отношение на хората и компетенциите им, проследявайки **индикатори** за:

- Проведени обучения
- Обучени служители
- Внедрени системи
- ДМС – размер
- Текучество

За постигане на целите ще реализираме **инициативи** за:

- Обучения на служители
- Бенчмаркинг/бенчлърнинг
- Споделяне на добри практики и иновации
- Консултации от водещи висши училища
- ДМС за постигнати резултати
- Растеж на място за персонала
- Измерване на степен на удовлетвореност на персонал

Управлението на стратегическото изпълнение по отношение на хората и компетенциите им ще се осъществява във взаимодействие и координация от:

- Звена на МТСП
- Висши училища
- НПО
- Доставчици на услуги

СТРАТЕГИЧЕСКА ТЕМА: РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ

Стратегически цели:

Главна стратегическа цел: Чрез повишено качество на социалните услуги в Област Пазарджик да постигнем резултати в полза на:

- Пълнолетни лица с увреждания
- Самотни стари хора

СЦВ-1: Преодоляване на социалната изолация (особено в малките населени места)

СЦВ-2: Повишено качество на живот

СЦВ-3: Улесняване на достъпа до социални услуги

СЦВ-4: Подобряване на качеството на социалните услуги

СЦВ-5 : Деинституционализация

За проследяване на стратегическото изпълнение ще проследяваме стойностите спрямо поставените задачи на **индикатори** за:

- Обхват на социалните услуги за:
 - Пълнолетни лица с увреждания
 - Самотни стари хора
 - Степен на удовлетвореност от социалните услуги

С тази цел ще реализираме **инициативи** за:

- Създаване на система от индикатори за мониторинг на качеството на услугите
- Провеждане на анкети и оценка на степента на удовлетвореност на потребителите на услуги
- Оценка на нагласите в местните общности

Управлението на стратегическото изпълнение ще се осъществява във взаимодействие и координация при обществен контрол от:

- Общини
- Областна администрация
- Областен координационен механизъм
- Обществени съвети за социално подпомагане

За изпълнение на поставени стратегически цели ще изградим ефективни **структури и процеси** в обхвата на мрежата от социални услуги за възрастни в Област Пазарджик:

- Центрове за настаняване от семеен тип
- Центрове за социална рехабилитация и интеграция за възрастни
- Дневни центрове за възрастни
- Услуги "Личен асистент", "Социален асистент", "Домашен помощник" и други
- Домове за възрастни хора с увреждания
- Домове за стари хора
- Социален патронаж

Чрез управление на стратегическото изпълнение в структури и с процеси ще работим целенасочено за постигане на следните **цели**:

- Осигуряване на необходимия капацитет и териториален обхват
- Увеличаване на квотите по националните програми
- Превенция на настаняването в резидентен тип социални услуги
- Осигуряване на близка до домашната среда и грижа в домове за стари хора и възрастни хора с увреждания

Стратегическото изпълнение ще проследяваме с **индикатори** за:

- Капацитет (вкл. на нови услуги)
- Използваемост
- Нарастване на квотата по програми
- Комплексни услуги за възрастни
- Размер на социалните инвестиции в подобряване на средата

С тази цел ще реализираме **инициативи** за:

- Откриване на нови услуги
- Увеличаване дела на комплексните социални услуги с индивидуален подход към нуждите на възрастните

Управлението на стратегическото изпълнение по отношение на структурите и процесите ще се осъществява във взаимодействие и координация при обществен контрол от:

- Общини
- Звена на МТСП
- Доставчици на социални услуги
- Комисия по заетост
- Областен координационен механизъм

За подкрепа на структурите и процесите в обхвата на мрежата от социални услуги за възрастни в Област Пазарджик ще привлечем чрез **партньорства** в местните общности необходимите ни материални и нематериални **ресурси**. Участници в тях ще бъдат:

- Структури на МТСП
- Териториални звена на изпълнителната власт
- Общини – местно самоуправление
- НПО
- Носители на корпоративна социална отговорност

Поставяме си по отношение на партньорствата и ресурсите, които ще привлечем, общите **стратегически цели** за:

- Създаване на ефективни партньорства в местните общности на областта
- Изработване на ефективни и ефикасни проекти и програми за социални услуги
- Развитие на международни партньорства в Европейски съюз
- Развитие на регионални партньорства в ЮЦР и страната

Ще проследяваме и управляваме стратегическото изпълнение по отношение на партньорствата и ресурсите, проследявайки **индикатори** за:

- Участие на общини – съвместни проекти
- Участие на НПО – съвместни проекти
- Корпоративна социална отговорност – брой инициативи, привлечени средства и ресурси

За постигане на целите ще реализираме **инициативи** за:

- Сключване на партньорски споразумения между звена на МТСП, общини и НПО
- Учредяване на областни награди за корпоративна социална отговорност при социалните услуги и подпомагане на стари хора

Управлението на стратегическото изпълнение по отношение на структурите и процесите ще се осъществява във взаимодействие и координация от:

- Звена на МТСП
- Общините
- НПО
- Сдружения на бизнеса

За подкрепа на структурите и процесите в обхвата на мрежата от социални услуги за възрастни в Област Пазарджик ще създадем условия за развитие на **хората и компетенциите** им за управление и предоставяне на социални услуги за възрастни, в т.ч.:

- Подобрена координация, включително вътрешна, в социалните услуги
- Използване на ИКТ за електронно управление на социални услуги
- Обучение и повишаване на квалификацията
- Мотивация и стимулиране на персонала чрез обвързана с резултатите система за учр

В тази посока си поставяме **стратегическите цели** за:

- Изграждане на капацитет за работа с възрастни и стари хора в специфични целеви групи
- Придобиване на компетенции за работа с възрастни и стари хора в специфични целеви групи
- Повишена ефективност на управление на социалните услуги чрез внедряване и прилагане на ИКТ системи за управление
- Намалено текучество на персонала

Ще проследяваме и управляваме стратегическото изпълнение по отношение на хората и компетенциите им, проследявайки **индикатори** за:

- Проведени обучения/ обучени служители
- Внедрени ИКТ /УЧР системи
- ДМС – размер
- Текучество
- Степен на удовлетвореност и мотивация на персонала

За постигане на целите ще реализираме **инициативи** за:

- Обучения на служители
- Бенчмаркинг/бенчлърнинг
- Споделяне на добри практики и иновации
- Консултации и обучение от водещи висши училища
- ДМС за постигнати резултати
- Растеж на място за персонала
- Измерване на степен на удовлетвореност на персонал

Управлението на стратегическото изпълнение по отношение на хората и компетенциите им ще се осъществява във взаимодействие и координация от:

- Звена на МТСП
- Висши училища
- НПО
- Доставчици на услуги

VII. Механизъм за периодичен преглед и актуализиране на стратегията

Механизмът за периодичен преглед и актуализиране на стратегията, в съответствие с най-добрите практики на управление на стратегическото изпълнение, включва

мониторинг на стратегическото изпълнение и адаптиране на стратегическото изпълнение.

VII-1. МОНИТОРИНГ НА СТРАТЕГИЧЕСКОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ

Мониторингът на стратегическото изпълнение се основава на преглед и оценка на резултатите от оперативното изпълнение под условието на непосредствената му връзка и съответствие със стратегията.

Очевидно е, че мониторингът на стратегическото изпълнение следва да се извършва в контекста на йерархията на изпълнимите стратегически документи. В този смисъл, мониторингът на изпълнението на областната стратегия е под зависимост от резултатите на провеждания на общинско ниво мониторинг на изпълнението на общинските стратегии за развитие на социалните услуги. Ясно е, че ако общините, възползвайки се от предоставената им свобода на стратегиране, възприемат по споразумение между тях общ формат и процедура на мониторинг, това съществено би улеснило и прегледа и управлението на стратегическото изпълнение на областната стратегия.

Неотменимо задължение във връзка с мониторинга на изпълнението в предстоящия планов период 2016-2020 е да бъде избегната основна слабост и дефицит в системата ни за контрол и управление на развитието на социалните услуги – а именно общественото участие. От съществено подобрене се нуждае начинът, по който се упражнява обществен контрол при осъществяване на дейностите в областта на социалните помощи и социалните услуги. Съгласно чл.52 ЗСП, тази функция е във всяка община е възложена на обществен съвет, създаден с решение на общинския съвет. С цел защита на интересите на потребителите на социални услуги и упражняване на обществен контрол следва да се създадат съвети на потребителите на социални услуги, на техните настойници или попечители по реда на чл.54а ЗСП. Тези съвети имат съвещателни функции при осъществяване на дейностите по предоставянето на социални услуги и също следят за качеството им, като при констатирани нарушения съветите уведомяват писмено инспектората към изпълнителния директор на Агенцията за социално подпомагане. За съжаление, от дейността на тези обществени съвети, както и на съветите на потребителите на социалните услуги, в общините от Област Пазарджик има още какво да се желае – там, където те въобще са създадени и функционират.

VII-2. АДАПТИРАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ

Адаптирането на стратегическото изпълнение се основава на гъвкавост по отношение на подходите, методите и средствата при устойчивост на целите. Проведеният мониторинг, освен придвижването спрямо целите и тенденциите, дава препоръка и по отношение на повишаване на ефективността или дори ревизиране на използваните при стратегическото изпълнение подходи, методи и средства. Цели се повишаване на адаптивната способност на привлечените към стратегическото изпълнение публични и частни структури, чрез която да се отговори адекватно и навреме на динамичните промени на средата. Такова споразумение следва да е приоритетна задача на отговорни за изпълнението, координацията и контрола органи.

VIII. Отговорни за изпълнението, координацията и контрола органи

VIII-1. УПРАВЛЕНИЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКОТО ИЗПЪЛНЕНИЕ

Управлението на стратегическото изпълнение се основава на тясната му връзка с оперативното изпълнение. Тя се проследява чрез междинните стойности на набора от показатели (индикатори) и съответствието им с темпа на подобрене, с който стратегическото изпълнение следва поставените със стратегията задачи (крайни стойности на индикаторите, отразяващи ключови резултати от изпълнението). Следователно, от есенциално значение за доброто управление на стратегическото изпълнение е отличната комуникация между органите, отговорни за стратегическото и оперативното изпълнение.

Добра практика е да бъде създаден постоянно действащ екип за управление на стратегическото изпълнение, включващ представители на привлечените, съгласно нормативната разпоредба, към стратегическото планиране органи, звена и институции (*"всяка община на територията на областта, регионалната дирекция за социално подпомагане, регионалния инспекторат по образованието, регионалната здравна инспекция, регионалната служба по заетостта, юридически лица с нестопанска цел, работещи в областта на социалните услуги, и други заинтересувани органи, лица и организации, имащи отношение към развитието на социалните услуги"*, чл.36а(2) ППЗСП). Екипът ще работи по правила и с регламент, утвърдени от Областния управител.

Този екип трябва да работи в тясна връзка с обществените съвети по чл.52 ЗСП във всяка от общините на Област Пазарджик, както и със съветите на потребителите на социални услуги, на техните настойници или попечители, създадени по реда на чл.54а ЗСП. Това ще гарантира прозрачността и общественото участие в управлението на стратегическото изпълнение.

За целите на управлението на стратегическото изпълнение ще създадем интернет базирана информационна система, която да го подкрепя чрез факти и доказателства (данни и знание) относно мрежата за социални услуги и нейната динамика в реално време.

IX. Заключение

Стратегията за развитие на социалните услуги в Област Пазарджик 2016 – 2020 е стратегически документ, изготвен по реда и със структура и съдържание съгласно разпоредбите на чл.36а от Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане. В йерархията на стратегическите документи относно социалното подпомагане и развитието на социалните услуги тя заема мястото си между националните и регионални стратегически документи (стратегии, планове, програми и др.) и общинските стратегии за развитие на социалните услуги. В контекста на тази йерархична връзка тя очертава стратегическата рамка, в която кметовете на общините от Област Пазарджик следва да организират разработването на стратегии за развитие на социалните услуги в съответните общини, които в последствие ще се приемат от общинските съвети.

Стратегията за развитие на социалните услуги в Област Пазарджик 2016 – 2020 е изготвена с участието на експерти и представители от Областна администрация, териториалните звена на централните администрации на изпълнителната власт, общините, неправителствени организации – доставчици на социални услуги.

Стратегията за развитие на социалните услуги в Област Пазарджик 2016 – 2020 е съгласувана с Регионална дирекция за социално подпомагане на 21 януари 2016 година, с Областния съвет за развитие с Решение №3, Протокол №30 от 25 януари 2015 г. и е утвърдена от Областния управител на Област Пазарджик на 25 януари 2016 година.